

VOCEA AUTORITĂȚILOR LOCALE

BULETINUL INFORMATIV AL CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA

nr. 5 (40), 2017

AP(E)L LA CALM/EDITORIALUL EDIȚIEI

ULTIMII ROMANTICI?! CU BURSE ȘI INDEMNIZAȚII, DAR NICIDECUM SALARII, PRIMARII LUPTĂ PENTRU A RIDICA SATELE DIN GENUNCHI!

Sună bizar, dar e o constatare cât se poate de realistă. La momentul actual, fiind în capul listei privind încrederea din partea populației, imediat după biserică, și lipsind cu desăvârșire din topurile rușinoase privind corupția, primarii...nu trăiesc, dar supraviețuiesc. Aceștia primesc nu salarii, ci mai degrabă burse și indemnizații dacă punem pe același cântar efortul, uneori supraomenesc, pe care-l depun și retribuția lunară pe care o primesc pentru munca lor titanică, în beneficiul localităților.

Așa se întâmplă că, gestionând banii statului, atrăgând investiții de milioane pentru localitățile lor, la sfârșit de lună, edilii își primesc salariul, care nici nu le ajunge pentru a acoperi cheltuielile de rutină ale familiilor lor. Nu poți numi salarii ceea ce primesc primarii și funcționarii din APL (dar și din APC)! Deoarece, prin definiție, salariul este o RECOMPENSĂ echivalentă muncii și efortului depus într-o anumită funcție publică! Însă realitatea din Republica Moldova este cu totul alta și nu corespunde DEFINIȚIILOR și NORMALITĂȚII. Este o rușine și umilită mare! Nu numai pentru cei care activează în administrația publică. Se discută mult despre reforme, dreptate, adevăr, justiție și.... lupta cu corupția, însă toate aceste reforme trebuie să le realizeze oamenii care, de fapt, mor de foame sau se gândesc să plece din administrația publică, din simplul, banalul, dar durerosul motiv că nu-și pot întreține familiile!

Voi reda mai jos gândurile unui primar care este la al 4-lea mandat, deci sătenii i-au încredințat a patra oară consecutiv cele mai importante decizii pentru localitate. Este un om foarte calm și rațional, care a adus în sat proiecte de milioane de lei, pentru a schimba în bine viața oamenilor, a le oferi șansa de a trăi normal și transformând localitatea, practic, într-o bijuterie. Este vorba despre primarul satului Feștelita, care a clădit și o familie frumoasă, are 4 copii minori, pe care, din păcate, nu întotdeauna îi poate susține și material: "Situția e critică și nu știu cât vom lucra bazându-ne doar pe entuziasm??? Îmi place ceea ce fac, dar trebuie să-mi întrețin familia. Cred că într-o zi ai casei vor spune: de ce pierzi timpul, omule, de ce lupți continuu cu morile de vânt, de ce nu alegi o activitate mai avantajoasă???"

Din păcate, acesta nu este un caz izolat. Majoritatea primarilor, funcționarilor și aleșilor locali stau la cumpănă: să plece sau să rămână?! Acest lucru demonstrează fără echivoc că situația în domeniul protecției sociale și salarizării a

„Se discută mult despre reforme, dreptate, adevăr, justiție și.... lupta cu corupția, însă toate aceste reforme trebuie să le realizeze oamenii care, de fapt, mor de foame sau se gândesc să plece din administrația publică, din simplul, banalul, dar durerosul motiv că nu-și pot întreține familiile!!!”

CURIOZITATEA LUNII

SACRIFICIU DE PRIMAR:
S-a căsătorit cu un crocodil pentru a aduce noroc comunității sale!

Ca și edilii moldoveni, care fac sacrificii enorme pentru dezvoltarea localităților, un primar mexican s-a căsătorit cu un... crocodil pentru a aduce abundență în orașul pe care îl conduce. Mireasa reptilă, îmbrăcată în alb și cu o coroană de flori pe cap, a fost plimbată prin tot orașul înainte să aibă loc ceremonia de căsătorie. O astfel de nuntă simbolizează unirea a două grupări indigene, Chontales și Huaves (cunoscut și ca Mareños). Potrivit legendei, cele două triburi au trăit în conflict în vremurile pre-hispanice. Conflictul dintre cele două grupuri s-a încheiat atunci când fiul regelui Chontales și fiica regelui Huaves s-au îndrăgostit și, în cele din urmă. În aceste zile, primarul localității San Pedro Huamelula, Victor Aguilar, îl reprezintă pe prințul Chontales, iar crocodilul este prințesa poporului Huale.

persoanelor cu demnitate publică și funcționarilor din APL este extrem de gravă, dacă nu catastrofală, generând tensiune în creștere! Salariile în APL sunt mizere și derizorii! Volumul de atribuții și sarcini – enorm și suprauman. Salariul însă, derizoriu și mult sub nivel.

Deci, dacă în cel mai scurt timp NU avem schimbări în domeniul salarizării/remunerării la nivel de administrație publică locală, există riscul unei explozii! Aceasta, în afară de faptul că ultimii specialiști și entuziaști din APL vor pleca cu viteza luminii în căutarea unei vieți mai bune.

Se creează impresia că tot aparatul de stat este împotriva autorităților locale și comunităților locale în care văd țapul ispașitor pentru toate problemele din țară!!! Sistemul este construit în așa fel încât, chiar dacă muncești bine și ai venituri - nu poți să le folosești! În realitate, avem o situație stupidă și ipocrită. Reiese că, neglijând nevoile aleșilor locali, organele statului sunt, de fapt, împotriva propriilor cetățeni/comunităților locale, care le-au oferit în mod direct votul de încredere??!! Nu-i interesează realitățile, nu-i interesează că oamenii pleacă din administrație, înregistrându-se o criză a cadrelor calificate fără precedent.

Sistemul actual de salarizare nu este deloc corelat cu cadrul legal din domeniul APL. Noi avem legi clare care stipulează că activitatea APL se bazează pe principiul autonomiei locale organizaționale, financiare, administrative ș.a.m.d. Dar

în RM unele legi bune sunt omorate din fașă, fără a fi implementate și drept rezultat avem situația care se referă la salarizare, la remunerare, la politica de cadre la nivel local. Domeniul este reglementat și ținut sub control doar de la centru. Aceasta e problema principală care nu permite APL să fie mai flexibilă, mai eficientă. Paradoxal este că, chiar dacă APL are venituri, nu le poate gestiona așa cum doarește pe acest segment. Deci, principala problema pe care trebuie să o rezolvăm este corelarea cadrului legal din domeniul salarizării cu cadrul legal din domeniul descentralizării și autonomiei locale, cu legea privind administrația publică locală. Noi trebuie să promovăm ideea că APL trebuie să aibă dreptul la sisteme proprii de remunerare în funcție de venituri. Noțiunea de venituri proprii trebuie să fie la baza soluționării acestei probleme. E vorba de venituri proprii, iar administrația locală, conform Constituției, este autonomă, este separată de cea de stat, în fond, are buget propriu, are patrimoniu propriu și are dreptul prin organele sale deliberative să aibă o politică de salarizare și să decidă cum cheltuiește banii.

Pe toate liniile, APL sunt blocate în domeniul remunerării de către organele de control: sunt limitați în acordarea de premii care sunt și așa rare și mizerabile sau sunt obligați să le restituie. Majoritatea primarilor NU îndrăznesc să-și ceara premiile, chiar dacă au muncit bine și au

ULTIMII ROMANTICI?! CU BURSE ȘI INDEMNIZAȚII, DAR NICIDECUM SALARII, PRIMARI LUPȚĂ PENTRU A RIDICA SATELE DIN GENUNCHI!

Sfârșit. Început în pag. 1

adus proiecte majore, nu-și iau DEPLASĂRI, ci-și cheltuiesc banii proprii, fiind în permanență pe drumuri în căutare de proiecte. Majoritatea edililor primesc oaspeți, realizează înfrățiri etc. din contul propriu, cazează oaspeții acasă, la rude etc. Toate acestea, nu de atâta că nu ar exista surse în bugete, dar pentru că organele de control financiar și judiciar vor căuta și "găsi în mod obligatoriu" motive ca să sancționeze și să pedepsească. Plus la toate, îți vin cu alaiul reprezentanții STATULUI (controlorii: inspectori, procurori, anchetatori etc.) ca de obicei hapsâni, aroganți și flămânzi (că și ei au salarii mizere și trebuie oamenii să trăiască cumva, nu????), și îți spun: "Hai, dle primar, singur spune unde ai greșit, ca să nu mai căutam!"

Și la toate acestea se adaugă: dosare penale, arestări, judecăți etc... Pentru ce? În majoritatea cazurilor, sunt greșeli neintenționate și făcute pentru că s-a dorit cât mai repede și cât mai bine. Tot în interesul comunității locale. În toate țările NORMALE, organele statului ajută autoritățile locale să-și corecteze greșelile, dacă sunt. Se face audit și se da termen. Pentru că, în condițiile RM, cu doi oameni în cruce în primării, fără juriști și specialiști, cu legi care se bat cap în cap, este normal să greșești. Dar tu vii cu dosare, arestări, mascați etc.....???

Peste 70% din primari care deja au un mandat - au dosare PENALE! Oare aceasta-i normal? Nu stat, dar - ZONĂ!!! E strigător la cer -majoritatea celor aleși direct de către popor (primarii) au dosare penale! Ce fel de stat care singur își taie creanga de sub picioare? În realitate, primarii, funcționarii din sate/orașe/municipii, de fapt, merită apreciere și recunoștință pentru faptul că sunt fideli promisiunilor făcute în fața cetățenilor și continuă să lucreze în așa condiții, FINANȚĂND, de fapt, STATUL! Pentru ca nu poți numi salarii ceea ce se plătește în cadrul APL. Mai degrabă burse și indemnizații... pentru a nu muri cu totul de foame!!! Dacă ar face cineva niște calcule, salariile reale primite în APL raportate la coșul minim de consum, cred că vom vedea că cel mai mare creditor al statului este... funcționarul public. Care lucrează practic pro bono și finanțează din cont propriu (mama, tata, gospodăria agricolă, împrumuturi etc.) statul.

Mai mult ca atât, în prezent s-a ajuns la o situație cu totul penibilă și absurdă - conducătorul autorității publice locale, persoană cu demnitate

publică, rămâne a fi remunerat net inferior subalternilor săi, o situație ieșită din comun, care nu se supune nici unui raționament și care deja durează de mulți ani. Motivul oficial invocat rămâne a fi deja unul banal pentru Republica Moldova - interdicția din partea Fondului Monetar, lipsa de fonduri și creșterea economică scăzută. Nu se încadrează în nici un cadru logic o astfel de situație. Cum și cine negociază cu această instituție, fiindcă îți creezi impresia că termenul de negociere este absolut impertinent și lipsit de sens, chiar mai degrabă o executare incontestabilă a anumitor indicații. Cum și în ce măsură este informat Fondul Monetar despre situația reală în domeniul APL și cine reprezintă interesele Autorităților Locale în negocierile cu Fondul Monetar dacă însuși reprezentanții administrației centrale nu-și dau seama de gravitatea problemei, admitând astfel de situații? De ce funcționarii Fondului Monetar nu au binevenit să se întâlnească și cu reprezentanții APL, pe care să-i întrebe cum poate un primar, o persoană cu funcții de DEMNITATE publică să existe și să-și întrețină familia cu astfel de salarii, neschimbate de zeci de ani, în situația când prețurile la toate produsele și serviciile au crescut în progresie geometrică? Cum poate fi realizată reforma în domeniul descentralizării și autonomiei locale despre care se trâmbitează atât de mult, dacă cei mai buni primari și funcționari sunt gata să abandoneze APL, grație condițiilor de muncă existente? Cine și de ce nu admite APL la întrunirile respective? Poate că am fi chiar de ajutor Guvernului și am fi adus argumente importante pentru a schimba părerea reprezentanților fondului, așa cum se face în țările europene, unde acest lucru rămâne a fi o normalitate firească, mai ales în cazurile de astfel de gen, când subiectele discutate vizează direct interesele și drepturile APL...

Ce s-ar spune de la cele mai înalte tribune ale statului în privința APL și descentralizării, ceea ce se întâmplă astăzi în domeniul salarizării persoanelor cu funcții de demnitate publică din APL, reprezintă un fapt și dovadă elocventă și directă cum sunt tratați în realitate APL, în speță conducătorii acestora cu superficialitate, desconsiderare, lipsă de respect și neglijență absolută.

Nu putem înțelege cui îi este convenabilă o astfel de situație și o astfel de

atitudine în relație cu APL, în relație cu cei care sunt cel mai aproape de cetățeni, unicii care beneficiază de votul lor direct și cei care se bucură, practic, de cea mai înaltă încredere din partea populației? Nu sesizăm aici nici un raționament politic, social, juridic etc. Cu ce drept Autorităților Locale li se îngrădește dreptul la condiții decente de muncă și statut social corespunzător. În orice țară europeană spre care tindem, primarul, conducătorul APL se bucură de un respect deosebit și un statut social și juridic cel mai înalt, inclusiv în ceea ce privește salarizarea.

Dacă cineva consideră că conducătorii APL nu sunt în drept să abordeze astfel de probleme, precum condițiile de muncă și salarizarea, greșește amarnic, deoarece anume statutul de conducător al APL impune o atitudine corespunzătoare, inclusiv din punct de vedere al remunerării, iar în al doilea rând trebuie de luat în considerare că majoritatea covârșitoare a primarilor, vice primarilor și altor conducători ai APL realizează cu cinste, dăruire totală și demnitate obligațiile asumate față de cetățeni, venind din domeniu învățământului, social, agricol și alte sfere bugetare, salariul actual fiind sursa lor de bază pentru existență. Să afirmi altceva în acest sens și să faci trimeri la unele cazuri excepționale înseamnă să jignești practic pe toți cei care mistuie glodul și de fapt, aduc voturi tuturor partidelor etc.

De asemenea, considerăm o rușine pentru conducerea țării care admite astfel de situații, când cei mai respectați reprezentanți ai comunităților locale, desemnați în calitate de conducători ai APL, sunt puși în astfel de situații de umilință și determinare de a căuta surse de venit pentru a-și asigura minimum de existență! Oare este normal ca primarii cu mai multe mandate și cu realizări pe potrivă să decidă să plece din funcție sau să-și ia concediu ca să muncească la "negru" pe meleaguri străine pentru a putea asigura un trai normal copiilor săi, de altfel un fenomen care deja ia amploare în societatea noastră.

În rezultatul situației create actualmente în cadrul APL se formează în acest sens o atmosferă foarte tensionată, plină de dezamăgire și cu consecințe imprevizibile, când una din cele mai active și responsabile categorii de administratori locali, conducători ai APL sunt descurajați definitiv.

Situația, foarte asemănătoare cu cea din 2013 când mai mult de jumătate de primari au fost pur și simplu nevoiți să iasă în stradă ca să fie înțeleasă cât de

gravă este problema de către cei de la guvernare. De nu învățăm lecțiile?

De aceea, până nu este târziu, credem că guvernarea trebuie să ofere urgent niște soluții adecvate. Cu atât mai mult că CALM a venit cu idei, propuneri și posibilități concrete și reale de a detensiona situația dată și chiar de a o schimba. Dar vom fi auziți oare???

Editorial de Viorel FURDUI,
director executiv CALM

P.S. Pe data de 1 februarie 2013, în Piața Marii Adunări Naționale, peste 600 de primari și președinți de raioane din toată țara au marcat pentru prima dată Ziua Autonomiei Locale și a Lucrătorului din cadrul APL. Cu această ocazie, sub egida CALM, a fost organizat un miting de solidarizare. Ediliile locale au scos în prim-plan problemele grave cu care se confruntă în activitate. Participanții la „Marea Adunare Națională a Autorităților Locale” au solicitat din partea autorităților putere de decizie reală, o autonomie care să nu-i lege la mâini, dar și un salariu decent. Reproduc aici discursul meu de atunci care, în mare parte, nu și-a pierdut nicidcum actualitatea!

"Astăzi este o zi nu numai importantă, dar și inedită pentru administrația publică locală. Faptul că sunteți aici demonstrează, că nu ați capitulat în fața presiunilor și încercărilor de a vă convinge să rămâneți acasă, demonstrează cu lux de amănunte că sunteți o putere, că aveți un caracter principial și de neclintit. În plus, marea noastră reuniune poartă amprenta verticalității Dvs., o calitate de care avem nevoie pentru a realiza ceea ce ne-am propus împreună. 1 februarie a fost declarată Ziua Autonomiei Locale și a lucrătorilor din APL la inițiativa CALM. Cu această ocazie, am dori să mulțumim tuturor celor care au contribuit la faptul că cel puțin o dată pe an să avem posibilitatea să cerem administrației publice centrale, clasei noastre politice, un

raport despre ceea ce s-a întâmplat în domeniul descentralizării, cu punctarea rezultatelor, dar și a obiectivelor pentru viitorul apropiat și mai îndepărtat. Căci, e o misiune aproape imposibilă să activezi în condițiile sistemului care există la moment. Cadrul financiar și cel administrativ transformă primarii în cerșetori. Aleșii locali au răbdat prea mult presiunile și restricțiile care li se impun: primarii din sate nu vorbesc la mobil cu bani din buget, au limite drastice la consumul de benzină, deși trebuie să meargă oriunde există o problemă, sunt cu mâinile legate, atunci când e vorba să ia o decizie pe cont propriu, spre binele comunității pentru care muncești din zori până-n noaptea. Această zi istorică este legată și de faptul că anume pe 1 februarie 1998 a fost aprobat și a intrat în vigoare un document de o importanță deosebită, și anume **Carta Europeană a Autonomiei Locale**. Din păcate, în Republica Moldova este un act mai puțin cunoscut, chiar dacă reprezintă, dacă vrei, un fel de Biblie a APL, în care sunt stipulate drepturile noastre. Pentru administrația locală, dar și pentru toată socialitatea în ansamblu, Carta poate fi tratată pe picior de egalitate cu Convenția Europeană pentru Drepturile Omului. Astfel, acest document valoros impune aplicarea regulilor care garantează independența politică, administrativă și financiară a APL. Totodată, Carta consfințește faptul că principiul autonomiei locale trebuie să se fundamenteze pe o bază juridică, iar autoritățile locale trebuie să dispună de condiții și cadru legal pentru a reglementa și a administra afacerile publice sub propria răspundere și în beneficiul comunității. Acest act valoros prevede că exercitarea responsabilităților publice trebuie să revină autorităților care sunt cel mai aproape de cetățeni, adică Dvs.! De aceea, trebuie să insistăm ca autoritățile centrale să impulsioneze și să grăbească deciziile pe care s-ar fundamenta autonomia reală în localitățile țării. Vă mulțumesc încă o dată pentru prezență și verticalitate!"

„Sistemul financiar și cel administrativ actual îi transformă pe primari în cerșetori.”

DIN CAUZA SALARIILOR DERIZORII, LOCALITĂȚILE DIN ȚARĂ SE CONFRUNTĂ CU UN DEFICIT CRONIC DE SPECIALIȘTI CALIFICAȚI!

Tinerii specialiști nu se prea rețin în administrația publică, din cauza salariului dezolant și mult sub așteptări. Astfel, sarcinile puse în fața funcționarului public începător și veniturile pe care le are sunt total neproporționale. Este chintesența discuțiilor care au avut loc la Bălți cu reprezentanții APL din nordul țării. Astfel, edilii au accentuat o vădită neglijare a autorităților publice locale care, pe lângă retribuirea derizorie, trebuie să facă față unui volum enorm de muncă. Tocmai de aceea, funcțiile în APL au devenit neatrăgătoare, constatându-se un deficit cronic de cadre.

Potrivit directorului executiv CALM, Viorel Furdui, în așa ritm, localitățile din țară s-au trezit în fața unui colaps, și asta deoarece, în mare parte, ceea ce se realizează la nivel local se bazează pe entuziasm, pentru că a munci în APL, deși este o onoare, nu-ți oferă prea multe beneficii materiale: "Inițiativa unor dezbateri a venit de la municipiul Bălți, și anume de a organiza consultări ample privind salarizarea. Municipiul a venit cu o analiză interesantă a problematicei salarizării și a discrepanțelor care există în salarizarea APL în raport cu APC. Este foarte important să propunem argumente, cifre, atunci când propunem un subiect de dezbateri sau altul. Tema salarizării este una foarte importantă, pentru că remunerarea insuficientă influențează negativ asupra activității, deoarece nici specialiștii tineri nu sunt motivați să vină, dar nici funcționarii cu experiență. Situația la acest capitol este una foarte gravă. Dacă noi, toți împreună – Guvernul, colegii din APL, Parlamentul, nu vom găsi o soluție pentru această problemă o să ne pomenim că nu o să aibă cine lucra în APL. Și la acest moment avem un deficit enorm de specialiști. În ceea ce privește inginerii cadastrali, peste 90 la sută nu sunt

specialiști, iar atribuțiile acestora le îndeplinesc oameni întâmplători, fără expertiză în domeniu. Avem foarte multe poziții vacante de contabili, secretari. Noi nu putem aștepta 8-9 ani când Guvernul ne promite că va implementa un sistem unificat de salarizare, problema trebuie rezolvată acum".

Edilii au declarat că actuala cotă a sala-

publici. În urma numeroaselor apeluri către autoritățile centrale și tentative de a modifica Legea salarizării funcționarilor publici schimbările care s-au făcut referitor la acest subiect nu pot fi calificate decât o mimare a schimbării, textul Legii rămânând același, iar acțiunile guvernunților fără niciun efect. Ținând cont de aceste considerente, am fă-

rizării, în care primarii sunt mai prost plătiți decât angajații lor, nu mai poate fi tolerată, și asta deoarece pe umerii unui edil sunt plasate foarte multe sarcini, iar acesta trebuie să simtă sprijinul statului, așa cum se procedează în alte state.

"Problema salarizării funcționarilor publici și a persoanelor cu demnitate publică este una foarte acută. În municipiul Bălți, tinerii care se angajează pe un post de funcționar public pleacă, se retrag înainte chiar de a se finaliza perioada de probă, pentru că realizează disproporționalitatea dintre cerințele postului și salariul cu care urmează a fi remunerat pentru serviciile sale. În strategia de aprobare a măsurilor anticorupție aprobată de Consiliul Bălți este stabilită sarcina de a asigura minimul necesar pentru un funcționar public, pentru că printre numeroșii factori care favorizează corupția este insuficiența veniturilor acelor funcționari

cut un apel către CALM, care susține APL și este deschis în dialog la orice probleme cu care se confruntă APL nu numai la nivel de executare a sarcinilor și responsabilităților și la îmbunătățirea cadrului legal, normativ, dar sunt receptivi și la problemele cu care se confruntă funcționarul public. Mulți dintre noi merg în deplasări. Într-una dintre acestea, la Botoșani, m'am mirat că funcționarii primăriei primesc de la o mie de dolari în sus. Am fost și în Federația Rusă, în Novgorod, țară din afara Uniunii Europene. Și acolo funcționarii începători au de la 600 de dolari în sus.", a menționat Igor Șeremet, viceprimar de Bălți.

Primarii au specificat că remunerarea pentru munca lor nu este conformă responsabilităților cărora trebuie să le facă față: "În situația în care un director de liceu are un salariu de 8-9 mii de lei, primarii ridică lunar o retribuție de 4-5 mii. Dar gândiți-vă

cât efort ne costă să gestionăm și școlile, și grădinițele, și infrastructura. Dacă tineretul va respinge perspectiva și gândul de a se implica în APL, în câțiva ani nu o să avem cu cine lucra. Și nu din considerentul calității necorespunzătoare, ci pentru că volumul de sarcini și obligațiuni nu o să fie proporțional cu numărul de oameni care prestează servicii în cadrul APL și capacitatea de lucru care este în funcție de experiență, vârstă. Ca să fie eficient un specialist are nevoie de aproximativ 4 ani ca să se formeze și să se acomodeze la un post de muncă și să se integreze în colectivul din care face parte. E ca un cerc continuu. Dacă acest cerc se va întrerupe, primarul nu o să aibă cu cine lucra. Pentru a evita acest lucru e nevoie de conștientizarea rolului funcționarului public și de perspective atractive pentru specialiștii de care are nevoie primăria."

"Atragem atenția asupra faptului că cuantumul minim al salariului garantat de stat în sectorul real se reexaminează anual de guvern, în funcție de creșterea sumară anuală a indicilor prețurilor de consum și a ratei de creștere a productivității muncii la nivel național. Pe când salariile funcționarilor publici nu au fost schimbate sau modificate din anul adoptării Legii!!!"

Viceprimarul pentru economie și finanțe din Bălți, Leonid Babii, a prezentat o analiză detaliată a situației, menționând că acest document va ajunge la autoritățile centrale, astfel încât să fie luate măsuri: "Suntem îngrijorați de situația care s-a creat în domeniul remunerării. Am expediat de nenumărate ori scrisori la Parlament, la Guvern, la CALM cu analize minuțioase, care demonstrează și probează dezastrul în care ne-am pomenit. Am fost auziți doar de CALM și a fost discutată această problemă. Ca și peste tot în țară, avem o criză acută de specialiști aproape în toate subdiviziunile primăriei. Principala problemă este neatractivitatea

DIN CAUZA SALARIILOR DERIZORII, LOCALITĂȚILE DIN ȚARĂ SE CONFRUNTĂ CU UN DEFICIT CRONIC DE SPECIALIȘTI CALIFICAȚI!

salariilor. Analiza dinamicii salariilor pentru perioada 2012-2016 ne demonstrează o politică discriminatorie. Conform numeroaselor modificări operate în 2016, salariile medii pentru unele categorii de funcționari, finanțate din bugetul de stat, s-a majorat de la începutul anului 2017 de la 5 la 10 mii, iar în unele cazuri de la 12 la 25 de mii. În ceea ce privește primarii, nivelul lor de salarizare nu s-a ridicat, ceea ce denotă probleme serioase privind elaborarea unor mecanisme de evaluare reală a responsabilităților pe care le au. Salariul mediu lunar a crescut doar cu 500 de lei, situându-se între 3500 - 4000 de lei lunar. Mai mult, și această creștere se preconizează a fi făcută din contul sporului lunar pentru intensitatea muncii. Evident că nu este acoperită financiar. Deoarece din suma alocată în 2017 pentru achitarea sporului menționat în mărime de 15 %, conform Legii 295, urmează și trebuie să fie achitat și sporul pentru performanța colectivă pentru semestrul 2 din 2016 care va constitui cel puțin 50 la sută din contul integral alocat pentru plata sporului pentru intensitate. În linii mari, trezește suspiciuni stabilirea plafonului minim garantat pentru structurile din sectorul real, care nu sunt producători ai serviciilor livrate. Adică, electricitatea, gazele, sau angajații serviciilor medicale, care beneficiază de salarii exagerate și se supun normativelor de salarizare din sistemul sectorului real. Dar ponderea cea mai mare fiind achitată de cei care activează în sectorul bugetar și care au salariul minim garantat mai mic cu 1380 lei decât cei din sectorul real. Se știe că APL beneficiază de autonomie decizională. Totuși, Cancelaria de Stat avizează statele de personal, iar Ministerul Finanțelor schema de încadrare, fapt ce sfidează principiile autonomiei locale. În plus, la planificarea mijloacelor pentru remunerarea muncii pentru anul 2017, Ministerul Finanțelor nu a luat în calcul și nu a acceptat trecerea funcționarilor publici la o treaptă superioară de salarizare pentru care, conform hotărârii Guvernului 331, se alocă anual mijloace în limita de 4% din fondul anual de salarizare calculat în raport cu salariile pe funcții prevăzute în schema de încadrare pentru funcțiile publice. Atragem atenția asupra faptului că cuantumul minim al salariului garantat de stat în sectorul real se reexaminează anual de guvern, în funcție de creșterea sumară anuală a indicilor prețurilor de consum și a ratei de creștere a productivității muncii la nivel național. Pe când salariile funcționarilor publici nu au fost schimbate sau modificate din anul adoptării Legii!!!

Statisticile ne arată cifre referitor la salariile medii care nu reflectă situația la nivelul bugetului local. De exemplu, în municipiul Bălți, salariul mediu pentru 2016 din sectorul bugetar a constituit 4662 lei, cifra incluzând și veniturile funcționarilor din structurile bugetare finanțate de stat, precum fiscal, vama, poliția. Dar efectiv, salariul mediu pentru salariații din bugetul local în 2016 a fost numai de 3.116 lei.

APC examinează proiecte de acte legale normative în domeniul salarizării doar în ceea ce privește modificarea sau expunerea acestora din punct de vedere juridic. În timp, obiectivul ce trebuie avut în vedere

este corelarea salariilor cu asigurarea unui nivel de trai decent sau măcar un minim de existență. Începând cu 2015, volumul final al bugetelor locale depinde totalmente de APC. Aceasta demonstrează că până la momentul actual nu este elaborat un mecanism obiectiv bazat pe criterii de evaluare a necesităților sau existența resurselor financiare necesare pentru examinarea competențelor delegate autorităților APL care se amplifică permanent și nu sunt acoperite financiar nici într-un an."

"Am interviewat vreo 400 de absolvenți de la facultățile de contabilitate din Chișinău, și le-am propus să vină să lucreze în Parcani, oferindu-le casă și toate condițiile, dar m-au întrebat de salariu și după ce le-am spus că la început e de vreo 2800 de lei, nu cred că o să mai vină nimeni. Fără un salariu decent nu vom reuși să rezolvăm problema acută a lipsei specialiștilor la primării!"

Primarii, prezenți la dezbateri, au solicitat autorităților centrale o abordare constructivă și pluridimensională a problemei salarizării aleșilor locali, care sunt nevoiți să activeze în condiții dure și neavând de cele mai multe ori măcar satisfacția că-și pot acoperi cheltuielile curente.

Sergei Cetulean, primar de Parcani, Soroca, a menționat: "De un an de zile, la primărie nu avem contabil. Am interviewat vreo 400 de absolvenți de la facultățile de contabilitate din Chișinău, și le-am propus să vină să lucreze în Parcani, oferindu-le casă și toate condițiile, dar m-au întrebat de salariu și după ce le-am spus că la început e de vreo 2800 de lei, nu cred că o să mai vină nimeni. Fără un salariu decent nu vom reuși să rezolvăm problema acută a lipsei specialiștilor la primării. Nu cerem mult de la instituțiile centrale, ci doar să ne dea posibilitatea de corelare a legilor și să avem opțiunea de a decide noi, în teritoriu, conform veniturilor pe care le avem. Și dacă eu

vreau să fiu primar bun, o să mă strădui să am și venituri cu care să motivez funcționarii de la primărie. Calea este să cream un grup de lucru, mergem la guvern și stăm de vorbă cu prim-ministrul, îi spunem care sunt problemele noastre și propunerile pentru soluționarea lor. Dumnealor să le analizeze și să ajungem la un numitor comun."

O altă localitate, aceeași situație. Nina

Cereteu, primar de Drochia, a opinat: "Ne confruntăm cu o lipsă acută de cadre. Am organizat acum un an concurs pentru postul de specialist jurist. Am reușit să angajăm o persoană, care acum solicită un concediu de lungă durată pentru a merge la muncă în străinătate. Nu putem să-i refuzăm pentru că sunt tineri, au familie, copii, iar veniturile de la primărie nu le permit un nivel de trai decent. Și din nou primarul tre-

reprezentanții APL, o întrevvedere domnului prim-ministru ca să expunem problemele și propunerile noastre referitor la salariul primarilor. Sistemul de mărire a salariului prin intermediul premierii ne obligă să coborâm 1,2 puncte ca să nu iasă mai mare decât salariul primarului. E rușine să spui că un primar primește un salariu egal cu cel al educatoarei de la grădiniță. Insist să ridicăm cât mai curând problema salariului primarului, cu propuneri concrete. Primarul nu are program de la 8 la 5 și s-a încheiat. Lucram non stop 24 de ore din 24, iar lipsa de cadre juridice din primării și a expertizei juridice în luarea deciziilor este cauza principală a numărului atât de ridicat de dosare penale și administrative. Primarii din localitățile vecine cu Sîngerei care nu au juriști, vin în permanentă să se consulte la primăria noastră, suprasolicitând juriștii."

Rodelia Vasilcov, viceprimar Edineț, a propus ca salariul edililor să fie majorat prin lege: "Propun ca salariul primarului să fie mărit prin lege. Nu avem nevoie de facilități din partea nimănui, dar legea să fie lege. Dacă la funcționarii din primării se modifică salariul prin lege și nouă, primarilor și viceprimarilor să ne crească salariul tot prin lege. Mai mult, știm cu toții că primarii se străduiesc să atragă investiții în localități, dar nici primarul și nici viceprimarul care, în principiu, lucrează la realizarea acestor proiecte nu sunt remunerați pentru această muncă nici într-un fel. Propun să fie luată o decizie și în acest sens."

buie să preia atribuțiile celor care pleacă. Trebuie să reacționăm și să fim uniți ca să obținem ceea ce e nevoie ca să facem lucrurile să meargă."

În context, Emilia Albu, primar de Mreșeuca, a vorbit despre condițiile precare în care sunt nevoiți să activeze edilii locali și a venit cu o propunere care i-ar încuraja de aleși să nu abandoneze funcția: "Propun ca, la stabilirea salariului unui primar, să se țină cont de vechimea în muncă, de experiența pe care o are în spate, respectiv de expertiza sa care este una foarte valoroasă pentru dezvoltarea localităților. Cu cât un primar are un stagiu mai mare de muncă, cu atât poate face lucruri mai bune pentru comunitate!"

Maria Condorache, viceprimar de Sîngerei, a propus organizarea unei întrevederi cu prim-ministrul Pavel Filip, în cadrul căreia primarii să aibă oportunitatea să-și expună opiniile: "Să solicităm cât de curând și noi,

EDILII AU AVUT MAI MULTE PROPUNERI:

1. schimbarea radicală a sistemului de abordare a modului de formare a retribuției muncii care ar elimina fragmentarea și discriminarea;

2. indexarea anuală a salariilor, în funcție de indicii prețurilor de consum, sporirii PIB-ului sau schimbării salariului mediu pe economie;

3. să nu se admită exagerarea salariului din sistemul de prestări servicii publice, fiind aliniat la salariile din sectorul bugetar;

4. elaborarea unui cod unic care ar reglementa retribuirea muncii în toate domeniile;

5. organizarea unor discuții publice ample pe marginea noului concept de salarizare elaborat de Ministerul Muncii pentru o perioadă de cinci ani, înainte ca acesta să devină lege.

CALM: DIN CAUZA RETRIBUȚIEI SUB ORICE NIVEL PENTRU MUNCA LOR, SPECIALIȘTII FUG DIN PRIMĂRII!

Lipsa cadrelor calificate în primării, o problemă care se agravează pe zi ce trece din cauza salariilor derizorii pe care le ridică lunar funcționarii publici. Este chintesența celor expuse de invitații emisiunii: „Vocea APL” de la Vocea Basarabiei. Astfel, Natalia Petrea, primar de Costești Ialoveni, Valentin Guțan, primar de Cricova și Viorel Furdui, director executiv CALM au punctat cele mai nevroalge momente care pun piedici serioase în calea dezvoltării localităților.

„Primăriile nu numai că rămân fără cadre calificate dar și fără cadre necalificate. Noi astăzi avem într-adevăr lipsă de cadre. Nimeni nu vine să se angajeze în cadrul administrației publice locale. Chiar dacă s-ar părea că la Cricova situația este mai favorabilă reieșind din amplasamentul geografic și numărul de populație. Anunțând concursuri în toate mijloacele din informare în masă, oamenii oricum nu vin. Iar una din principalele probleme este salariul care este propus. Atunci când îi zici că salariul este de 2000 de lei candidații pleacă fără explicații. Eu astăzi nu pot angaja un jurist calificat cu așa salariu la primărie. Însă toate documentele care se adoptă fie de primar sau de consiliu, este necesar ca acestea să corespundă întru totul legislației în vigoare. Tot același lucru ar fi dacă m-aș referi și la contabilitate. Dacă să facem comparație la acest capitol știm cu toții care este situația în sectorul privat și în cel public. Cei care s-au angajat încă 20 de ani urmă, unii din ei încă se mai țin. Dacă nu vom avea o bază astăzi în ceea ce privește specialiștii în APL, atunci reformele despre care vorbesc vor rămâne doar la nivel de discuții”, a menționat Valentin Guțan.

În același timp, Natalia Petrea, primar de Costești a specificat că problema este una comună pentru toate localitățile din țară: „Și la Costești ca și în toate primăriile este această problemă, pentru că în administrația publică nu este motivantă participarea la concursuri. Atunci când un tânăr află salariul cu care urmează a fi remunerat, acesta renunță să mai lucreze. Când am venit la primărie am contractat un specialist în relații cu publicul. Până în prezent am scris foarte multe proiecte cu ajutorul acesteia. Iar atunci când d-ei a văzut o perspectivă mai atractivă, noi nu puteam să facem față competiției. Lipsa de cadre calificate rămâne o problemă căutarea de cadre calificate. Ar fi bine ca reforma administrației publice să prevadă posibilități de a majora numărul de cadre la sate. Dacă Guvernul face politici pentru, noi suntem cei care trebuie să le executăm, ca să le executăm, trebuie să avem cu cine, iar ca să avem cu cine trebuie să majorăm salariile.”

Viorel Furdui, director executiv CALM a reiterat că problema este una de sistem, respectiv nu contează mărimea localității: „Vreau să atrag atenția la moment esențial. Invitații de astăzi sunt primari ai unor localități mari. Cricova cu populația de 20000, iar Costești 12000. Fiind în ședință la Bălți, pe chestiunea salarizării, am văzut că problemele sunt aceleași. În unele cercuri se vehiculează că localitățile mici sunt problema acestei țări. Municipiul Bălți nu este mic, Cricova și Costeștiul la fel, înseamnă că problema trebuie căutată în sistem. Din 32 de centre raionale, doar 6 au capacitate administrativă. Asta ne împinge spre o concluzie că sistemul este construit în așa fel care nu permite o politică de cadre la nivel local. Noi pe de o parte avem legile care recunosc acest drept. Pe de altă parte avem un șir de norme sectoriale prin care se încearcă să limiteze aceste drepturi. La noi se primește că chiar și primăriile care au solduri și rezerve anumite, nici ele nu pot gestiona acești bani așa cum trebuie.”

CALM, PORTAVOCE PENTRU APL

SISTEMUL UNITAR DE SALARIZARE, COLAC DE SALVARE!

Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) a examinat în regim de urgență Conceptul privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar (redacția aprilie 2017), în continuare Concept, și atrage atenția la faptul că documentul, deși este binevenit și a fost depusă o muncă mare în crearea lui, conceptual acesta nu ține cont de aranjamentele constituționale, internaționale și legale privind modul de organizarea a Administrației Publice, inclusiv autoritățile administrative autonome, care și formează „greul” sectorului bugetar, celelalte instituții fiind mai mici sau derivate de la sistemul administrației publice.

ADRESARE

privind Conceptul sistemului unitar de salarizare în sectorul bugetar, aprilie 2017

Din start, trebuie să menționăm că situația în domeniul salarizării este una CATASTROFALĂ atât la nivelul administrației centrale, cât și în cadrul APL. Considerăm că una din cauzele gradului înalt de corupție, calității reduse a cadrului de politici/legal și gradului extrem de scăzut de implementare a tuturor politicilor/cadrului legal/reformelor reprezintă ANUME sistemul depășit și nemotivat al salarizării în domeniul administrației publice. Acest sistem blochează atragerea și/sau menținerea cadrelor pregătite în administrație. Dacă într-o perioadă scurtă de timp nu se produc schimbări majore pe această direcție și în administrația publică (centrală și locală) nu vor fi atrași specialiști, atunci fără careva dubii, orice efort al Guvernului orientat spre implementarea reformelor ambițioase anunțate, va fi sortit eșecului și puținele oportunități existente în prezent vor fi ratate. Sperăm că acest lucru se conștientizează la cel mai înalt nivel.

În acest context, CALM vine cu o propunere de soluție de ordin conceptual, bazată pe realitățile existente și care permite fără resurse importante de a schimba situația în domeniul remunerării spre bine și rapid, cel puțin la nivelul APL. Astfel, reducând aria necesară de intervenție pentru autorităților centrale. Soluțiile propuse de CALM pornesc de la cadrul legal național și internațional din domeniul APL în vigoare și asigură ajustarea sistemului de salarizare la acest cadrul legal, inclus la principiile autonomiei locale și descentralizării. Problema, pentru care Republica Moldova de zeci de ani este criticată din parte Consiliului European, în toate rapoartele de monitorizare.

În special, cel mai important moment este că Administrația publică sau organele executive au două părți componente care sunt organizate și funcționează autonom în condițiile legii: 1) Administrația publică centrală și 2) Administrația publică locală (APL). Salarizarea reprezintă un element al organizării activității și nu poate fi rupt de la aceasta, deoarece creează distorsiuni, de cele mai multe ori negative în activitatea eficientă a unor sau altor entități publice. Conceptul ar urma să pornască de la această „axiomă” sau „postulat”.

Prin urmare abordare „sistemul unitar de salarizare” cu o autoritate autonomă care „știe tot în domeniul salarizării” nu corespunde necesităților de a avea autorități publice eficiente și mobile la provocările pieții muncii și noile nevoi ale populației. Așa dar suntem de acord că trebuie să existe un sistem de reglementare unic a salarizării în sectorul bugetar prin lege, care special trebuie să fie axat pe standardele minime în domeniu, care ar asigura protecția persoanelor ce activează în sectorul public și concomitent ar permite să existe o concurență sănătoasă între diferite nivele de administrație (comparativ cu discriminarea APL în prezent).

De asemenea, considerăm că repetăm, deși am evoluat în ceea ce privește procedeele sofisticate dar și costisitoare de stabilire a sistemului, evaluării performanțelor, etc. situațiile din trecut: de a avea un sistem de salarizare greoi, birocratizat care urmărește un singur scop: „să fie utilizați cât mai puțini bani publici la remunerare și să fie puse cât mai multe sarcini pe seama funcționarului”. În rezultat noi am pierdut în ceea ce privește profesionalismul și corpul stabil și satisfăcut de funcționari publici, iar la nivel local în general nu-i putem găsi datorită exodului populației și lipsei infrastructurii de servicii necesare.

Aceste momente ar trebui puse ca probleme de primă importanță. Din Concept am observat că cei care au un sistem mixt sau descentralizat prosperă mai mult, admitem din cauza că instituțiile publice pot reacționa efectiv și oportun la diferite provocări care apar, iar în rezultat prestează servicii publice mai calitative. În cazul

nostru repetarea practicilor din trecut, datorită „stereotipurilor” sau „comodității” că noi știm asta și nu trebuie eforturi suplimentare, va duce la degradarea sau chiar colapsul corpului de funcționari sau persoane ce activează în sectorul public.

În baza reperelor conceptuale menționate CALM vine cu următoarele propuneri, în textul Conceptului, cum ar fi:

1) Este necesar de a avea un sistem de salarizare descentralizat, cel puțin la nivelul APL, pentru a fi în sfârșit în „armonie” cu prevederile constituționale și internaționale în domeniu. Va anexăm un Proiect făcut de CALM care arată cum prin cheltuieli minimale se poate de reformat sistemul (notă: cu regret inițiativa nu a fost susținută de Guvern);

2) Luând în considerație faptul că noul sistem de salarizare încă este în faza de conceptualizare și va necesita mai mult timp pentru a produce efecte, iar situația în domeniul dat este una extrem de gravă și încordată, CALM propune în calitate de măsuri urgente și ușor realizabile, care ar putea produce efecte pozitive imediate, eliminarea tuturor barierelor de ordin tehnic în domeniul acordării premiilor în cadrul APL. Formulările actuale care acordă acest drept APL, sunt confuze și contradictorii, iar în consecință inaplicabile.

3) La compartimentul probleme identificate, în concept urmează a fi menționată sistemul excesiv de centralizat în domeniul salarizării și necorelat cu cadrul legal în vigoare ale autonomiei locale și descentralizării;

4) La compartimentul opțiuni/soluții, urmează a fi menționat expres în raport cu APL: ajustarea sistemului salarial la cadrul legal/constituțional privind autonomia locală și descentralizarea prin stabilirea unor principii/reguli/garanții minimale și oferire unei flexibilități sporite în domeniul politicilor de cadre și remunerării corelate cu veniturile proprii ale APL.

5) Sistemul trebuie să fie obiectiv și competitiv, adică să aibă la bază salariul mediu pe economie. În caz contrar va continua să existe tentația de economisi resursele bugetare, în ultimă instanță în dauna serviciilor populației.

6) Sistemul de salarizare trebuie să fie puțin costisitor, adică cheltuielile administrative pentru creare și menținerea lui să fie minimale, mai ales într-o țară mică ca a noastră cu puține resurse. De exemplu să nu fie așa că noi acordăm o sută de lei remunerare, dar cheltuielile de evidență, raportare și monitorizare să coste 50 de lei sau mai mult.

7) Sistemul trebuie să aibă ca sarcină atragerea nu doar a tinerilor specialiști. În instituțiile din sectorul public trebuie să fie asigurat un schimb firesc de generații (cea ce presupune schimb de experiență, care nu poate fi căpătată nici în cele mai prestigioase universități din lume, acolo se dau doar cunoștințe de a fi pregătit să faci față lucrurilor și provocărilor). Aceasta presupune prezenta și schimbul de experiență dintre cel puțin 3 generații: tinerii care vin cu idei noi, energie și învață, generația medie care în principal gestionează lucrurile și generația în etate care consultă ca, cel puțin să nu fie repetate greșelile din trecut sau să se încerce să „fie inventată din nou bicicleta”. Dimpotrivă aruncare în cadrul politicilor de cadre și salarizare în „extreme” a dus și duce la faptul că persoanele de vârstă medie sau în etate, nu sunt dornice să împărtășească cea mai bună experiență datorită statutului instabil, în rezultat autoritățile și instituțiile publice se transformă în „poligon de experimente”, iar în rezultat se pierde memoria instituțională și suferă populația din cauza unor servicii publice de proastă calitate.

RĂSPUNS LA ADRESAREA CALM

Ministerul Muncii și Protecției Sociale a examinat adresa Congresului Autorităților Locale din Moldova, remisă de către Cancelaria de Stat privind proiectul Conceptului sistemului unitar de salarizare în sectorul bugetar, elaborat de către grupul de lucru instituit prin Dispoziția prim-ministrului nr.1-D din 16.01.2017 (din care face parte și reprezentantul CALM) și comunică următoarele:

Membrii grupului de lucru implicați activ în elaborarea proiectului Conceptului sistemului unitar de salarizare în sectorul bugetar pe parcursul perioadei de activitate au analizat minuțios atât cadrul normativ național, cât și internațional, precum și bunele practici și tipurile de sisteme de salarizare aplicabile în momentul actual, fiind identificate problemele, incertitudinile, disfuncționalitățile actualului sistem de salarizare în sectorul bugetar, acestea fiind descrise amănunțit în proiectul Conceptului.

Este necesar de menționat despre faptul că prin Dispoziția prim-ministrului, în sarcina grupului de lucru s-a pus formularea conceptului de reformă a sistemului de salarizare în sectorul bugetar în scopul dezvoltării unei politici salariale unitare, echitabile, bazată pe performanțe și meritocrație în sectorul bugetar, astfel propunerea de a avea un sistem descentralizat de salarizare vine în contradicție cu scopul și sarcina stabilită inițial.

Totodată, în Anexa nr.3 la proiectul Conceptului, grupul de lucru a inclus o analiză a sistemelor existente de salarizare, etapele și țările care le-au parcurs în diferite perioade de reformare/revizuire a sistemelor de salarizare, avantajele și dezavantajele acestora, prin urmare fiind justificată decizia de a elabora la etapa actuală un sistem unitar de salarizare pentru țara noastră.

Cu referință la propunerile de modificare a legislației din domeniul salarizării, acestea vor fi examinate și analizate în procesul de elaborare a noului proiect de lege privind salarizarea în domeniul bugetar, aceasta fiind următoarea etapă a activității grupului de lucru. Or, propunerile formulate sunt de ordin legislativ și fac obiectul unui act legislativ și nu a unui document de politici. Conceptul este documentul de politici publice care stabilește viziunea de ansamblu și principiile de bază ale dezvoltării domeniului.

Prin urmare, contăm și în continuare pe o abordare și o conlucrare constructivă în cadrul grupului de lucru pentru a atinge scopul și sarcina stabilită prin Dispoziția prim-ministrului.

Viceministrul Muncii, Viorica DUMBRĂVEANU
06.06.2017

CALM, PROMOTOR AL INTERESELOR APL

Pe parcursul activității sale, CALM a pledat consecvent pentru revederea criteriilor de salarizare a reprezentanților APL. Fără a ține cont de componența guvernărilor, CALM a înaintat un șir de demersuri menite să schimbe în bine situația la capitolul salarizare, astfel încât persoanele cu demnitate publică să beneficieze și de un salariu DEMN.

*Președintelui Republicii Moldova,
Dlui Nicolae TIMOFTI,
Președintelui Parlamentului Republicii Moldova,
Dlui Marian LUPU,
Prim-ministrului Republicii Moldova,
Dlui Vladimir FILAT,
Dlor Deputați și membri ai Guvernului*

A D R E S A R E

Cu privire la anularea repetată a măririi salariilor în mărimile prevăzute de către proiectul de lege prevăzut prin modificarea Legii nr. 355-XVI cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar din 23.12.2005

Prin prezenta, intenționăm a vă aduce la cunoștință situația discriminatorie, de umilință și desconsiderare totală și fără precedent față de persoanele cu funcții de demnitate publică din cadrul APL, care se creează în prezent în legătură cu decizia Guvernului de a anula, deja repetat, mărirea salariilor în mărimile prevăzute de către proiectul de lege privind modificarea Legii nr. 355-XVI cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar din 23.12.2005..

Sporul de 7% sau 10% care se acceptă în prezent din partea autorităților statului reprezintă pur și simplu o batjocură față de înșușii esența și statutul de persoană cu DEMNITATE publică a primarilor, care denotă, de fapt, atitudinea reală față de reprezentanții autorităților publice locale. Ce ar fi însemnat 7% raportate la un salariu mediu de aproximativ 3000 lei al unui primar? O atitudine completamente inadecvată și o batjocoritoare în sensul direct al cuvântului.

Mai mult ca atât, în prezent s-a ajuns la o situație cu totul penibilă și absurdă – conducătorul autorității publice locale, persoană cu demnitate publică, rămâne a fi remunerat net inferior subalternilor săi, o situație ieșită din comun, care nu se supune nici unui raționament și care deja durează mai mult de jumătate de an.

Motivul oficial invocat rămâne a fi deja unul banal pentru Republica Moldova - interdicția din partea Fondului Monetar, lipsa de fonduri și creșterea economică scăzută. Nu se încadrează în nici un cadru logic o astfel de situație și este lipsită de orice credibilitate. Cum se întâmplă că doar câteva săptămâni în urmă, până la venirea reprezentanților Fondului Monetar, totul a fost agreat, existând și acoperire financiară, iar

peste noapte totul s-a schimbat. De ce la noi în țară cu orice ocazie se dă vina pe Fondul Monetar? Cum și cine negociază cu această instituție, fiindcă îți crezi impresia că termenul de negociere este absolut impertinent și lipsit de sens, chiar mai degrabă o executare incontestabilă a anumitor indicații. Cum și în c măsură este informat Fondul Monetar despre situația reală în domeniul APL și cine reprezintă/apără interesele Autorităților Locale în negocierile cu Fondul Monetar, dacă însuși reprezentanții administrației centrale nu-și dau seama de gravitatea problemei, admitând astfel de situații? De ce funcționarii Fondului Monetar nu au binevenit să se întâlnească și cu reprezentanții APL, pe care să-i întrebe cum poate un primar, o persoană cu funcții de DEMNITATE publică să existe și să-și întrețină familia cu astfel de salarii, neschimbate de zeci de ani, în situația când prețurile la toate produsele și serviciile au crescut în progresie geometrică? Cum poate fi, în genere, realizată reforma în domeniul descentralizării și autonomiei locale despre care se trâmbitează atât de mult, dacă cei mai buni primari și funcționari sunt gata să abandoneze APL, grație condițiilor de muncă existente? Cine și de ce nu admite APL la întrunirile respective? Poate că am fi chiar de ajutor Guvernului și am fi adus argumente importante pentru a schimba părerea reprezentanților fondului, așa cum se face în țările europene, unde acest lucru rămâne a fi o normalitate firească, mai ales în cazurile de astfel de gen, când subiectele discutate vizează direct interesele și drepturile APL..

Ce nu s-ar spune de la cele mai înalte tribune ale statului în privința APL și descentralizării, ceea ce se întâmplă astăzi în domeniul salarizării persoanelor cu funcții de

demnitate publică din APL, reprezintă un fapt real și dovadă elocventă și directă cum sunt tratați în realitate APL, în speță conducătorii acestora: cu superficialitate, desconsiderare, lipsă de respect și neglijență absolută.

O dovadă suplimentară în acest sens și pentru a se vedea până unde ajunge această desconsiderare, neîncredere și umilință a APL, poate fi adus și faptul că până în prezent sunt în vigoare și nu au fost anulate acte prin care, autoritățile locale din localități rurale sunt lipsite de dreptul de a avea chiar și telefon mobil, limitându-se de ex. numărul de telefoane staționare și stabilindu-se de la centru de câtă benzină are nevoie un primar pentru deplasări. (A se vedea în acest sens HG nr 1362 din 22.12.2005 și HG nr. 1404 din 30.12.2005). Despre ce fel de autonomie locală și descentralizare poate fi vorba în aceste cazuri, decât de un control total asupra APL. Cu toate acestea, în pofida adresărilor din partea CALM și APL privind anularea acestor acte și în pofida declarațiilor și angajamentelor Republicii Moldova în domeniul autonomiei locale, la moment descifrăm pe potrivă sensul și originea unor astfel de sintagme și "argumente" auzite cu diferite ocazii și adresate reprezentanților APL de către demnitarii de cel mai înalt nivel: "voi a-ți știut unde veniți...", "...nu vă plângeți...", "...la locul DVS este rând și vor veni alții", "...vouă, ce, și salarii vă trebuie?", "...ce nu știți cum să vă faceți salarii....?" etc. Oare cum pot fi înțelese și apreciate astfel de abordări și îndemnuri indirecte? Cum putem reforma și moderniza țara cu astfel de abordări și atitudini față de cei unici aleși direct de popor și la care în curând vor începe să sosească alaiuri de cerșetori de voturi? Ce le veți spune stimați conducători de țară și lideri de partide?

Nu putem înțelege cum îi este convenabilă o astfel de situație și o astfel de atitudine în relație cu APL, în relație cu cei care sunt cel mai aproape de cetățeni, unicii care beneficiază de votul lor direct și cei care se bucură, practic, de cea mai înaltă încredere din partea populației conform tuturor sondajelor? Nu sesizăm aici nici un raționament politic, social, juridic etc. Cu ce drept Autorităților Locale li se îngrădește dreptul la condiții decente de muncă și statut social corespunzător. În orice țară europeană spre care tindem, primarul, conducătorul APL se bucură de un respect deosebit și un statut social și juridic cel mai înalt, inclusiv în ceea ce privește salarizarea. În Republica Moldova, de noi î-și amintesc doar în timpul alegerilor.

Dacă cineva consideră că conducătorii APL nu sunt în drept să abordeze astfel de probleme precum condițiile de muncă și salarizarea greșește amarnic, deoarece anume statutul de conducător al APL impune o atitudine corespunzătoare, inclusiv din punct

de vedere al remunerării, iar în al doilea rând trebuie de luat în considerare că majoritatea covârșitoare a primarilor, vice primarilor și alți conducători ai APL realizează cu cinste, dăruire totală și demnitate obligațiile asumate față de cetățeni, venind din domeniul învățământului, social, agricol și alte sfere bugetare, salariul actual fiind sursa lor de bază pentru existență. Să afirmi altceva în acest sens și să faci trimiteri la unele cazuri excepționale înseamnă să jignești practic pe toți cei care mistuie glodul și de fapt, aduc voturi tuturor partidelor etc.

De asemenea, considerăm o rușine pentru conducerea țării care admite astfel de situații, când cei mai respectați reprezentanți ai comunităților locale, desemnați în calitate de conducători ai APL, sunt puși în astfel de situații de umilință și determinare de a căuta surse de venit pentru a-și asigura minimum de existență! Oare este normal ca primarii cu mai multe mandate și cu realizări pe potrivă să decidă să plece din funcție sau să-și ia concediu ca să muncească la "negru" pe meleaguri străine pentru a putea asigura un trai normal copiilor săi, de altfel un fenomen care deja ia amploare în societatea noastră.

În rezultatul situației create actualmente în cadrul APL se formează în acest sens o atmosferă foarte tensionată, plină de dezamăgire și cu consecințe imprevizibile, când una din cele mai active și responsabile categorii de administratori locali, conducători ai APL, sunt descurajați definitiv. Iar declarațiile și promisiunile, deja generează lipsă totală de credibilitate și repulsie.

CALM nu odată a atenționat factorii de decizie asupra mai multor probleme actuale și stringente la care urmează a fi atrasă atenția factorilor de decizie actuali. Am negociat constructiv și am acceptat soluții de compromis finale. Însă, după câte vedem, clișeele de mentalitate și lipsa totală a respectului față de reprezentanții APL au ajuns la cote maxime. Iar înțelegerile și soluțiile de compromis la care s-a ajuns cu ministerele respective, nu mai înseamnă nimic și sunt lipsite de credibilitate pe viitor.

Prin urmare, Congresul Autorităților Locale din Moldova cere revenirea la varianta proiectului de modificare a Legii nr. 355-XVI cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar din 23.12.2005, discutată și agreată între CALM, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, și Ministerul Finanțelor. Sperăm, în acest sens, să fim înțeleși și auziți, în caz contrar și cu regret, unicul mijloc care mai rămâne să-l aplice persoanele cu funcții de demnitate publică din cadrul APL, este să-și apere dreptul său la condiții decente de viață, prin toate mijloacele posibile, inclusiv proteste.

02.06. 2012

*Doamnei Valentina Buliga,
Ministrul Muncii și Protecției Sociale*

*Domnului Iurie Țap,
președintele Comisiei Parlamentare
speciale pentru consolidarea
autonomiei locale*

*Domnului Veaceslav Ioniță,
președintele Comisiei economice,
buget și finanțe a Parlamentului RM
Deputaților Parlamentului RM*

Congresului Autorităților publice din RM

*Federației Sindicatelor Angajaților
din Serviciile Publice din Moldova*

Noi, funcționarii publici din cadrul APL de ambele nivele, membri ai Asociației Sindicale Teritoriale Sîngerei a angajaților din serviciul public, ne exprimăm indignarea că proiectul legii privind sistemul de salarizare a funcționarilor publici a fost elaborat fără participarea reprezentanților APL. Analizând documentul în cauză am constatat că el conține un șir de lacune și atitudini discriminatorii, fiind în contradicție cu principiile descentralizării și autonomiei locale. Aprobarea și implementarea legii indiscutabil va genera o creștere a fluctuației cadrelor din autoritățile publice locale din cauza diminuării salariului funcționarilor publici și, în rezultat, vom avea un sistem de salarizare nemotivat și neechitabil. De menționat că în noul sistem de salarizare se exclude sporurile și adaosurile din care se mărește salariul funcționarului public. Amintim că sporurile la salariu sunt drepturi instituite prin lege, or o lege ulterior aprobată nu poate să le excludă. Caracterul profund discriminatoriu se manifestă în deosebi în art. 18 alin 1. al proiectului, prin care funcționarii mai multor instituții centrale urmează să beneficieze de punerea în aplicare a legii respective și de majorări vădite a salariilor, începând cu 01 octombrie 2011, iar funcționarii publici din cadrul autorităților publice locale începând cu 01 iunie 2012. Este clar că proiectul prevede o lobare a intereselor salariaților aparatelor centrale ale ministerelor cu o diferență majoră față de autoritățile publice locale. În acest context, insistăm ca Legea să intre în vigoare de la 01.10.2011, cu excluderea prevederilor prevăzute în alin 1 lit. a) și b) din art. 18, care se referă la aplicarea coeficienților 0,8 și 0,9 pentru a acoperi cu majorări de salarii toți funcționarii publici, începând cu 01.10.2011.

De asemenea, propunem :

- de prevăzut creșterea salariului pentru treapta 1 de salarizare prevăzută în anexa nr. 1;

- a menține sporul lunar pentru vechimea în muncă în serviciul public, acordarea ajutorului material în mărimea a două salarii la concediul ordinar;

- în scopul evitării unor atitudini părtinitoare din partea conducătorilor la stabilirea sporurilor pentru performanță, a treptei de salarizare se propune ca acestea să fie prealabil coordonate cu organul sindical din instituție.

- în scopul motivării activității funcționarilor publici să se permită achitarea sporurilor nu numai din contul economiei mijloacelor financiare pentru retribuirea muncii, alocate pentru anul respectiv, dar și din fondul disponibil și din survenituri.

În scopul stabilirii unei echități sociale în aprecierea activității funcționarilor publici, propunem egalarea gradelor de salarizare pentru funcții publice din autoritățile publice centrale și locale. În scopul respectării prevederilor Cartei Europene a Autonomiei Locale (art.4), Legii privind administrația publică locală (art. 6), Legii descentralizării administrative (art.3, 8), solicităm consultarea și avizarea proiectului de lege privind sistemul de salarizare a funcționarilor publici de către reprezentanții CALM (Congresul Autorităților Locale din Republica Moldova).

Suntem siguri că efectuarea modificărilor la proiectul respectiv de lege va contribui la creșterea imaginii în societate a serviciului public.

ALINIERE LA VECINI!?

EDILII ROMÂNI ȘI-AU SCHIMBAT PORTOFEELE: SALARIIILE PRIMARILOR, VICEPRIMARILOR, PREȘEDINȚILOR ȘI VICEPREȘEDINȚILOR DE CJ, MAJORATE CU 30%!

MANȘETĂ: Camera Deputaților din România a adoptat, în luna aprilie, proiectul de lege prin care salariile primarilor, viceprimarilor, președinților și vicepreședinților de consilii județene. Astfel, ceea ce pare irealizabil de această parte a Prutului, s-a realizat în România. Iată și filmul evenimentelor care au generat majorarea cu 30% din bugetele locale, un demers consolidat al APL, reprezentate de ACoR, dar și un exemplu bun de urmat pentru Republica Moldova.

Proiectul de lege a fost votat cu 212 voturi „pentru”, 33 „împotriva” și 8 abțineri.

Astfel, potrivit noii grile, de la intrarea în vigoare a noii legi a salarizării, indemnizațiile modificate ale principalilor aleși locali sunt următoarele: primar general al Capitalei — coeficient 9,7 — indemnizație 14.065 lei brut; viceprimar al Capitalei — coeficient 8,5 — indemnizație 12.325 lei brut; președinte al Consiliului Județean — coeficient 9 — indemnizație 13.050 lei brut; vicepreședinte al Consiliului Județean — coeficient 8 — indemnizație 11.600 lei brut; primar municipiu reședință de județ, inclusiv sectoarele municipiului București — coeficient 9 — indemnizație 13.050 lei brut; primar (localitate peste 100.001 locuitori) — coeficient 7 — indemnizație 10.150 lei brut; primar (localitate cu 50.001 și până la 100.000 locuitori) — coeficient 6,5 — indemnizație 9.425 lei brut; primar (localitate cu 20.001 și până la 50.000 locuitori) — coeficient 6,5 — indemnizație 9.425 lei brut; primar (localitate cu 10.001 și până la 20.000 locuitori) — coeficient 6 — indemnizație 8.700 lei brut; primar (localitate cu 5.001 și până la 10.000 locuitori) — coeficient 5,5 — indemnizație 7.975 lei brut; primar (localitate cu 3.001

și până la 5.000 locuitori) — coeficient 5 — indemnizație 7.250 lei brut; primar (localitate până la 3.000 locuitori) — coeficient 4,5 — indemnizație 6.525 lei brut.

De asemenea, indemnizațiile pentru viceprimari vor fi: viceprimar municipiu reședință de județ, inclusiv sectoarele municipiului București — coeficient 8 — indemnizație 11.600 lei brut; viceprimar (localitate cu peste 100.001 locuitori) coeficient 6 — indemnizație 8.700 lei brut, viceprimar (localitate cu 50.001 și până la 100.000 locuitori) — coeficient 5,5 — indemnizație 7.975 lei brut, viceprimar (localitate cu 20.001 și până la 50.000 locuitori) — coeficient 5,5 — indemnizație 7.975 lei brut; viceprimar (localitate cu 10.001 și până la 20.000 locuitori) — coeficient 5 — indemnizație 7.250 lei brut; viceprimar (localitate cu 5.001 și până la 10.000 locuitori) — coeficient 4,5 — indemnizație 6.525 lei brut; viceprimar (localitate cu 3.001 și până la 5.000 locuitori) — coeficient 4 — indemnizație 5.800 lei brut; viceprimar (localitate până la 3.000 locuitori) — coeficient 3,5 — indemnizație 5.075 lei brut.

Decizia a fost precedată de mai multe demersuri active din partea asociațiilor neguvernamentale, care promovează drepturile APL. Primarii s-au plâns în nenumărate rânduri pe legislație și salarizare la Asociația Comunelor. Astfel, în luna februarie, salarizarea primarilor, teama edililor de a nu fi acuzați pe nedrept în justiție și diferențele între mediul rural și urban au fost principalele subiecte abordate de participanții la cea de-a 20-a sesiune a Adunării Generale a Asociației Comunelor din România. Reuniunea a avut loc la Palatul Parlamentului, în prezența a aproximativ 550 de primari din toată țara.

ALINIERE LA VECINI!?

EDILII ROMÂNI ȘI-AU SCHIMBAT PORTOFEELE: SALARIILE PRIMARILOR, VICEPRIMARILOR, PREȘEDINȚILOR ȘI VICEPREȘEDINȚILOR DE CJ, MAJORATE CU 30%!

Atunci, președintele Camerei Deputaților, Liviu Dragnea, a declarat că nu mai acceptă să existe două Români: România Urbană și România Rurală, iar despre salariile primarilor de comună a precizat că este de neacceptat ca cineva din primărie să aibă salariul mai mare decât primarul. Dragnea a spus că a depus un amendament pentru majorarea lefurilor primarilor pentru că nu este corect ca un funcționar dintr-o primărie să aibă leafă mai mare decât administratorul localității.

"Pentru mulți dintre cei care stau la București în administrația centrală, este o zonă destul de cețoasă zona administrației locale în special funcționarea unei primării dintr-o comună. De pe o fereastră de la comună din București, România se vede cu totul altfel decât se vede de la fereastra unei primării de comună, cu totul diferit. La București nimeni nu vine să-i bată în ușă așa cum face în orice comună, orice cetățean cu orice problemă. Chiar dacă nu este conform legii. Pentru că cetățenii nu stau cu legea în brațe. Ei vin la primărie să își găsească rezolvarea în decizia primarului. Este foarte greu să

le mai putem explica românilor că noi în continuare trebuie să avem două Români, una urbană și una rurală. Așa ceva nu mai poate fi acceptat!

Dragnea a mai declarat că distincția dintre legalitate și oportunitate va fi definită "indiferent de presiuni", în Parlament, în condițiile în care administrația publică trebuie să iasă "din această stare de paralizie, cu funcționari cărora le este frică să semneze". "Vom defini în Parlament, indiferent de presiuni, în mod clar distincția dintre legalitate și oportunitate. Oportunitatea e a celui ales în mod legitim într-un proces democratic, o dată legitimitatea unui vot, obligațiile asumate în campanie, libertatea de a lua decizii cu consiliul local pentru a dezvolta comunitatea, așa cum crede acel consiliu local". "Administrația publică trebuie să iasă din această stare de paralizie, cu funcționari cărora le este frică să semneze, cu primari care nu știu dacă ce fac azi e interpretat peste un an sau zece", a subliniat președintele Camerei Deputaților.

Nu în ultimul rând, Dragnea a spus că parlamentarii vor lucra în viitorul apropiat la "Codul administrației publice, al finanțelor

publice locale, al incompatibilităților, care să fie limpezi, clare și că după ce a crescut salarizarea în rândul funcționarilor vor fi majorate și veniturile primarilor.

Sorin Grindeanu:

BANI MULȚI PENTRU COMUNE

Prim-ministrul Sorin Grindeanu a declarat, la fel ca și Liviu Dragnea, că România are nevoie de descentralizare, că nu putem să mergem mai departe cu România urbană și cu România rurală. "Așteptăm proiectele dvs. Avem sursele de finanțare. Este prea mare diferența dintre cele două Români și este de datoria noastră ca prin tot ce înseamnă programele pe care le lansăm să reducem această diferență. Sunt localități care nu au apă, asfalt, nu au canalizare. Toate aceste lucruri pot fi făcute prin programele pe care le-am lansat. Unele dintre ele vor fi lansate – și mă refer în special la faza a PNDL în care vor fi finanțate circa 5.000 de proiecte pe aceste lucruri", a precizat Grindeanu.

Olguța Vasilescu:

PRIMARII VOR PRIMI SPORURI PENTRU ABSORBȚIA FONDURILOR EUROPENE ȘI CHIAR ȘI PENTRU VECHIME ÎN FUNCȚIE

Ministrul Muncii, Lia Olguța Vasilescu, a promis că veniturile primarilor vor crește, acestea urmând să le depășească pe cele ale directorilor din subordine, și că edilii vor primi sporuri pentru absorbția fondurilor europene și chiar și pentru vechime în funcție. „Nu este normal ca primarul să nu fie cel mai bine plătit dintr-o primărie. Când eram primar la Craiova, toți directorii aveau salariile peste mine. Secretarul avea salariul aproape triplu decât primarul. Așa ceva nu mai trebuie acceptat. Trebuie să ieșim odată din populismul acesta în care am intrat de 25 de ani și de fiecare dată să spunem că nu e normal să creștem salariile primarilor. Ba este foarte normal”. "Legea va avea două capitole distincții: partea de indemnizații și partea de salarii. În partea de indemnizații niciodată nu puteți să aveți sporuri și deși sunteți direct răspunzători de fondurile europene și de absorbția sunteți singurii care nu puteți lua sporuri pentru absorbție. Nu puteți să aveți nici spor de vechime. Prin această nouă filosofie a legii, indemnizațiile vor fi separate și automat niciunul dintre salariații dumneavoastră nu poate să mai treacă peste dumneavoastră", a punctat Vasilescu.

ORAȘELE INTELIGENTE, UN VIITOR TOT MAI APROAPE!

O delegație a CALM, alături de alți lideri ai administrației centrale și locale, firme de renume din domeniul IT&C, reprezentanți ai Băncii Europene de Investiții și ai Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare, ambasadori din Europa, Japonia și China, au participat, în zilele de 12 și 13 iunie, la conferința „Jump to Smart. 1.0. România Orașelor Inteligente“.

Evenimentul a avut drept scop identificarea unor soluții integrate pentru viitorul inteligent al orașelor, în următorii 10 ani. Conferința Jump to Smart 1.0 și-a propus reducerea decalajelor de civilizație, economie, administrație, printr-un „salt” inteligent, tehnologic. Conferința, organizată de „Romania-smart.ro”, a fost axată pe două secțiuni importante: „Smart transportation & Energy” și „Smart Administration & Financing”.

”Desigur, anumite elemente ale conceptului de orașe inteligente rămân a fi captivante chiar azi pentru noi, dar RM trebuie să pornească de la niște lucruri ce țin de descentralizare ca atare, pentru că rămânem un stat arhicentralizat!”

În cadrul dezbaterilor, Constantin Cojocaru, primar de Edineț a menționat: „Republica Moldova mai are ceva de parcurs până ajunge la nivelul la care discutați astăzi. Acum 25 de ani, când țara mea obținuse independența, startul era cam același și pentru noi, și pentru România, ca să conștientizăm azi că România a mers cu înaintea în domeniul despre care discutăm. Poate din cauza faptului că, pe parcursul a 25 de ani, în RM geopoliticul a avut primul cuvânt și-l are în continuare. RM încă nu-și poate găsi acea identitate pe care o caută de 25 de ani încoace și adeseori cădem în extreme fie vestice, fie estice, negăsindu-ne calea noastră ca atare. Conceptul de orașe inteligente nu este unul nou și pentru noi, dar când vorbiți de o infrastructură inteligentă în domeniul drumurilor, o infrastructură inteligentă în domeniul apă/

canalizare, pentru noi e important să vorbim de o simplă infrastructură. Pentru că foarte multe lucruri la acest capitol au rămas de pe timpul sovietic. Desigur, anumite elemente ale conceptului de orașe inteligente rămân a fi captivante chiar azi pentru noi, dar RM trebuie să pornească de la niște lucruri ce țin de descentralizare ca atare, pentru că rămânem un stat arhicentralizat. Centralizarea finanțelor publice, centralizarea economică, socială, informațională. Practic, toate bazele de date informaționale, patrimoniul sunt centralizate și chiar cei care se numesc administrație publică nu au acces întotdeauna la aceste baze de date. Anume la acest capitol, unde avem

foarte mult de lucru, cred că ne putem regăsi pentru o colaborare și conlucrare. Și, ca cei mai buni parteneri ai noștri, puteți să o faceți atunci când discutați cu guvernul de la Chișinău, astfel încât autoritățile noastre centrale să conștientizeze că până nu descentralizezi serviciile în teritoriu, până nu dezlegi mâinile primarilor, nu vom obține rezultate. Pentru noi rămâne foarte important în relația cu D-stră și cu partenerii din spațiul european asigurarea administrației publice locale din RM cu anumite instrumente și mai ales financiare. Sursele financiare care ne vin din partea D-stră se folosesc cu predilecție pentru acoperirea golului bugetar al țării și mai puțin pentru infrastructură. Accesul autorităților publice locale la fondurile europene este aproape nul. Dacă colegii de la Bacău sau Constanța vorbesc de sume de ordinul milioanei, la noi e vorba de câteva mii și aceste sume sunt foarte simbolice pentru noi și nu putem vorbi de o dezvoltare pe această linie. Când vorbiți despre smart city, la noi din 11 muni-

cipii doar două, Bălți și Chișinău, întrunesc caracteristicile de integrare în acest concept, celelalte fiind comparativ mai mici, care sunt văzute asimilate unor poli de creștere, dar viitorul cărora este în joc din cauza hipercentralizării de care vorbeam. Poate în RM se va putea vorbi în viitorul apropiat nu de smart city, ci de smart village.”

”Putem face o reformă administrativ-teritorială, dacă nu printr-o decizie politică întârziată, prin conceptele de smart, prin telecomunicațiile și tehnologiile de ultimă oră și atunci satele îndepărtate vor putea fi conenctate la o administrație eficientă, la un centru de dezvoltare zonală!”

În context, Ionel Chirita, președinte al Asociației Orașelor din România, a specificat: „Profit de ocazie ca să readuc în discuție un concept pe care Asociația noastră îl susține și promovează de peste 10 ani, centrele de dezvoltare zonală. Din perspectiva conceptului de Smart City, el devine mai necesar și mai aplicabil pe majoritatea dintre unitățile noastre administrativ teritoriale. În afara de poli de creștere, de poli de dezvoltare, de asociațiile intercomunitare și de zonele metropolitane, considerăm că pe structura celor 217 orașe s-ar putea crea o structură care

echipată cu infrastructură instituțională și cu infrastructură edilitar urbană poate să creeze instrumentul principal pentru o dezvoltare armonioasă a întregului teritoriu. Este o realitate că, în ultimii 70 de ani, România s-a dezvoltat pe niște decizii îndreptate pe zona reședințelor de județ, pe zona de pe unde erau născuți conducătorii sau unde resursa naturală a oferit un plus vizibil, dar nu au fost folosite alte resurse care ar fi putut desvolta țara armonios. Sunt foarte mari dezechilibrele și discrepanța în dezvoltare chiar și în cadrul aceluiași județe, între orașele reședință de județ și localități aflate la câteva zeci de kilometri. O reformă administrativă a României s-ar putea lega de această soluție smart de creare a acestor zone de dezvoltare zonală. Putem face o reformă administrativ-teritorială, dacă nu printr-o decizie politică întârziată, prin conceptele de smart, prin telecomunicațiile și tehnologiile de ultimă oră și atunci satele îndepărtate vor putea fi conenctate la o administrație eficientă, la un centru de dezvoltare zonală. Trebuie să existe o preocupare pentru reducerea dezechilibrelor între localități și vom pleda în continuare pentru o reformă administrativă în România care să țină cont de cerințele creșterii calității vieții.”

Și Toma Constantin, primar de Buzău și membru în Comitetul director în Asociația Municipiilor din România, a opinat: „Dezvoltarea unei comunități constă, de fapt, în crearea și îmbunătățirea capacității de dezvoltare economică. Pentru că un oraș smart este un oraș în care oamenii sunt mai fericiți, mai bogați, mai cu încredere în ei. Pornind de la aceasta definiție a Stanford Institute am creat un Consiliu de dezvoltare a municipiului Buzău cu 4 Comisii. În fiecare Comisie am luat câte 10 oameni din elita economică, educațională, socială și culturală. Încercăm să venim până la sfârșitul anului cu un plan de acțiuni pe perioada medie și lungă, plan care va fi pus în dezbatere publică adevărată. Plecând de la elită, încercăm să mergem spre un smart city, chiar dacă acum una din principalele probleme sunt câinii vagabonzi, mai mulți ca la București, o groază de străzi neasfaltate. Dar cea mai importantă treabă și singurul proiect care l-am inițiat deocamdată și sunt în faza de licitație: vom fi primul oraș din România cu o platformă electronică de management educațional, pe care o implementăm sută la sută la toate școlile.”

„Jump to Smart 1.0” va fi certificată „CO2 Neutral”, fiind prima conferință de acest fel din România. Determinarea amprentei de carbon se va face printr-o metodologie de calcul care are la bază standardele privind managementul carbonului. Vor fi luate în calcul emisiile generate la locul de desfășurare al evenimentului (consumul de energie electrică și apă, cantitatea de deșeuri etc). De asemenea, se vor estima emisiile care rezultă în urma activităților de transport și logistică (pentru organizatori și participanți), precum și cele generate de serviciile de cazare și de catering.

IDEEA CARE A SCOS O COMUNĂ DIN SĂRĂCIE!

În urmă cu 12 ani, la Ciugud, o comună aflată lângă Alba Iulia, zeci de hectare de teren stăteau acoperite de mărăcini. Acum pășunile pe care mai pășteau puținele animale existente în satul Drâmbar a devenit motorul economic al comunei după ce zona a fost transformată într-un „Parc Industrial”. Jumătate din bugetul anual al comunei Ciugud este colectat doar din taxe și impozite percepute de la investitorii din zona industrială. Un milion de euro intră anual în vistieria comunei de la companiile care și-au dezvoltat afacerile aici, bani care asigură fonduri pentru investiții, dar și cofinanțarea pentru proiecte europene. Din 2005 și până în prezent, în jur de 20 de investitori cu aproape 700 de angajați au cumpărat sau au concesionat teren.

La momentul de față sunt ocupate aproximativ 40 de hectare din totalul de 100 puse la dispoziția celor care doresc să-și dezvolte o afacere într-una dintre cele mai bogate comune din România. Interesul pentru comună este din ce în ce mai mare, iar în acest an administrația este pe punctul de a semna colaborări cu alte două companii de renume, firma de curierat rapid Atlas și Transilvania Nuts.

Despre comuna Ciugud, pre-

sa din România a scris în repetate rânduri, uneori lucruri exagerate cum ar fi că este cea mai bogată comună din țară altele ori lucruri mai aproape de adevăr ca de exemplu că atrage fonduri europene, că drumurile sunt asfaltate sau că oamenii au piste de biciclete și internet wireless în sate. Toate aceste realizări au un numitor comun. Zona industrială în care își desfășoară activitatea companii locale, naționale și europene. Astfel, Ciugudul a ajuns să urce de la venituri proprii de 15.000 de euro în 2004-2005, la un milion de euro doar de la investitori la care se mai adaugă taxele și impozitele colectate de la populație. În total comuna are un buget în 2017 de peste 2 milioane de euro.

Primarul comunei, Gheorghe Damian, spune că intenția de a crea o zonă de dezvoltare industrială în comună a avut-o încă din 2002, însă lucrurile au început să prindă contur abia în 2005, odată susținerea Consiliului Local și acordarea primului teren firmei Euro-pexpres.

„Ideea cu zona industrială a apărut după o vizită în Germania unde am văzut cât e de important este pentru o comunitate să aibă independență financiară, să ai un motor financiar și tot atunci am văzut cât de importanți sunt banii europeni și că la fiecare euro pe care îl atragi trebuie să pui o parte a ta. Și atunci am zis că trebuie să găsim o soluție, pentru că eram foarte săraci, aveam undeva la venituri proprii 70.000 de lei, nevoile erau imense și trebuia

să ne creăm ceva. Am identificat locul de atunci, avem cele 100 de hectare de pășune pe care cheltuiam 50.000 de lei ca să tăiem spinii și nu câștigam nimic. Având în vedere poziția geografică a terenului, lângă municipiul Alba Iulia, aproape de o cale ferată, era clar că se preta pentru așa ceva”, spune Gheorghe Damian.

Acesta a declarat că, pe lângă problemele politice pe care le întâmpina în CL, unde nu avea susținerea în primul mandat, au existat și nemulțumiri în rândul cetățenilor.

„Am creat o mică revoluție. Oamenii nu înțelegeau la vremea respectivă ce poate însemna o zonă industrială, erau alimentați de povești că zona aia îi poluează, că pleacă Drâmbarul în Mureș sau chestii de genul asta. Nu aveau destulă încredere nici în noi ca și administrație, pentru că erau destul de tineri la vremea respectivă. Am avut multe plângeri, am dat și cu subsemnatul”, spune acesta.

Zona industrială a avut inițial 25 de hectare după care s-a extins și a ajuns la 100 de hectare din care 40 sunt aproape în totalitate ocupate. Din 2005 și până în prezent numărul companiilor a depășit 20, iar cel al salariaților ajunge la aproape 700. Zona este în continuă dezvoltare, interesul fiind din ce în ce mai mare, odată cu începerea construcțiilor la Autostrada Sebeș-Turda care va trece pe lângă aria de dezvoltare și care s-a extins și pe o parte din terenul din zonei industriale. Anul acesta, alte două companii se vor alătura celor deja existente, fiind pregătite să participe la licitația pentru două parcele. „Avem discuții avansate și vor participa la licitație doi investitori serioși și sunt fericit că vin la noi în comună. Este vorba despre Transilvania Nuts a domnului Bara și firma de curierat rapid ATLAS, cea mai mare firmă de profil din estul Europei. Suntem în discuții și cu firme mai mici și mai mari, dar ceva concret nu pot să vă spun”, precizează Damian. Potrivit acestuia, anual are în jur de 15 cereri din partea investitorilor. Multe dintre aceste cereri au fost refuzate în principal din cauza factorilor poluatori.

CEA MAI MARE BAZĂ DE DATE DESPRE ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ VREODATĂ PE INTERNET, LANSATĂ DE TÂNĂRUL DAT AFARĂ DE GUVERNUL GRINDEANU

Cristian Botan spune că este vorba despre prima platformă care geolocalizează peste 14.000 de instituții publice, ajutând administrația să devină eficientă, profesionistă și lipsită de corupție.

Cristian Botan, tânărul din Foșani angajat în anul 2012 de Guvernul Ponta pentru a dezvolta un site de recrutare pentru posturile din sistemul bugetar, dar care a fost dat recent afară de noul guvern Grindeanu, a decis să își continue munca în domeniul transparențizării activității administrației

tre cetățeni pentru a corecta, a simplifica și a îmbunătăți calitatea în ansamblu a serviciilor pe care le furnizează în beneficiul acestora. În termeni ceva mai tehnici, platforma este o inițiativă digitală de open government având la bază conceptul de crowdsourcing. Este, dacă vreți, un fel de Yelp american adaptat pentru administrația românească.

Mai mult, este prima platformă care geolocalizează peste 14.000 de instituții publice. Dincolo de ministere, consilii județene și primării, spitale, inspectorate de poliție, institute de cercetare etc., platforma include și 346 misiuni diploma-

publice din România. Acesta a lansat o platformă online cu tot ceea ce înseamnă administrația publică, la nivel central și local. „Astăzi lansez oficial platforma instituțiilor publice, cea mai amplă bază de date despre administrație publicată vreodată pe Internet.

Fiecare cetățean are acum oportunitatea să contribuie la îmbunătățirea eficienței, profesionalismului și integrității instituțiilor noastre publice în cel mai simplu mod posibil: descriind interacțiunea sa directă cu aceste instituții. Dacă ați participat la un concurs de angajare la stat organizat în condiții suspicioase, dacă pentru obținerea unei autorizații din partea primăriei ați fost nevoit să parcurgeți o procedură excesiv birocratică, dacă ați solicitat o informație publică iar instituția în cauză a refuzat să vă răspundă ori v-a răspuns tardiv – toate aceste situații pot fi acum raportate online. Instituțiile vor putea folosi feedback-ul constructiv transmis de că-

tice ale României răspândite pe întreg globul (ambasade, consulate, delegații, misiuni, reprezentanțe), oferind astfel cea mai reală imagine asupra administrației noastre. Așadar, vă adresez invitația ca prin experiența voastră să ajutați administrația să devină exact așa cum ne-o dorim cu toții: eficientă, profesionistă și lipsită de corupție”, a transmis Cristian Botan într-o postare pe site-ul de socializare. Cristian Botan, în vârstă de 30 de ani, a devenit cunoscut după ce în anul 2012 a lansat un site de recrutare în administrație, PublicJob.ro.

A fost apoi recrutat de Guvernul Ponta, fiind consilier la Cancelaria Prim-Ministrului României. El păstrat de Guvernul Cioloș și „evacuat” de Guvernul Grindeanu. În octombrie 2014, Cristian a fost inclus în New Europe 100, o listă a celor mai importanți inovatori din Europa Centrală și de Est, realizată de Res Publica, Google, Visegrad Fund, Financial Times și zeci de alte instituții din regiune.

UN PRIMAR DIN MOLDOVA, ALĂTURI DE ECHIPA SA, A VENIT LA CORNU LUNCII PENTRU A LUA EXEMPLU DE ADMINISTRAȚIE

Primarul comunei Cornu Luncii, Gheorghe Fron, este de multe ori un exemplu pentru primarii din județ, iar de data aceasta a fost și pentru cei din Republica Moldova.

Drept dovadă, în data de 29 martie, un primar de dincolo de Prut, alături de echipa sa, au venit în comuna suceveană pentru a vedea investițiile de aici. Primarul comunei Cornu Luncii le-a prezentat celor prezenți drumurile, podurile

și școlile, dar și alte investiții importante din comună, și i-a asigurat de tot sprijinul său, pentru ca și cei din Republica Moldova să poată schimba fața comunităților lor cu astfel de proiecte.

„Mesajul pe care am vrut să îl transmitem oaspeților noștri a fost că, dacă vrei se poate. Este, de asemenea, o prietenie între comuna Cornu Luncii și comuna Brăviceni, între zona Fălticeni și Raio-

nul Orhei, iar dumnealor au dorit să vadă câteva dintre proiectele noastre, pentru că își doresc să facă și ei ca noi. Suntem mândri că au venit la noi și vor avea tot sprijinul nostru”, a spus primarul comunei Cornu Luncii, Gheorghe Fron.

După ce au vizitat toate investițiile majore din Cornu Luncii, primarul din Republica Moldova

i-a mulțumit edilului de aici pentru deschiderea de care a dat dovadă în organizarea acestei întâlniri. „În primul rând vreau să îi mulțumesc primarului Fron pentru că și-a făcut timp și pentru noi și îl felicit pentru ce a reușit să facă pentru comuna sa. Noi suntem gata să studiem, să ținem cont de ideile lui și să facem așa ceva și în Moldova. M-a impresionat tot și sper să

ne ajute Dumnezeu să realizăm și noi așa ceva”, a declarat Vladimir Cociorvă, primarul din Brăviceni.

Totodată, primarul Gheorghe Fron va participa în Republica Moldova, la o întâlnire cu viceprimarul Poloniei, dar și cu reprezentanți din Guvernul Estoniei, tocmai pentru a se găsi noi oportunități de investiții.

Sursa: www.sucevalive.ro

ÎNFRĂȚIREA FACE PUTEREA! CE PROIECTE COMUNE AU ÎN PLAN UN PRIMAR DIN ROMÂNIA ȘI UN PRIMAR DIN REP. MOLDOVA

Reprezentanții localităților înfrățite Tecuci și Cahul, primarul Cătălin Constantin Hurdubae, respectiv Nicolae Dandiș, au fost primiți sâmbătă la sediul Consulatului României din Cahul de Anca Corfu, consulul României la Cahul, și de viceconsulul Cosmin Ungureanu, care i-au asigurat de susținere în inițiativele referitoare la întărirea legăturilor dintre cele două orașe.

La întvederea primarilor cu reprezentanții Ministerului Afacerilor Externe al României au fost expuse câteva dintre proiectele ce vizează infrastruc-

tura și relațiile economice, sociale și culturale pe care se vor axa, în perioada imediat următoare, primarii celor două localități.

La întâlnirea de la Consulat a fost prezent și Cristian Pohrib, președintele Centrului Transfrontalier de Conexiune, care a precizat că la începutul lunii septembrie, în parteneriat cu Primăriile Tecuci și Cahul, dar și cu Universitățile „Dunărea de Jos” din Galați și „B.P. Hașdeu” din Cahul, va fi organizată o conferință sub genericul „Relația România – Republica Moldova, între opțiuni politice și acțiuni pragmatice”, la care vor fi invitați să participe analiști politici și economici, dar și oameni politici de pe ambele maluri ale Prutului.

FRATELE ÎNTINDE MÂNA FRATELUI!

Zi istorică pentru satul Colibași, zi în care „Fratele întinde mâna Fratelui”, zi în care a avut loc ședința comună a Consiliului Local al Comunei Luncavița din județul Tulcea, România și Consiliul Local al Satului Colibași, raionul Cahul, Republica Moldova, zi în care Consiliul Local al comunei Luncavița prin Hotărârea Nr. 44 din 16.06.2017 a decis cofinanțarea în cuantum de 4000 euro a proiectului „Promovarea modului sănătos de viață în satul Colibași, în vederea reabilitării clădirii fostului cinematograf în Sala Polivalentă de Sport”, implementat în cadrul proiectului „Migrație și Dezvoltare Locală”, finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare, prin intermediul Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

Emoții unice și momente de nedescris au trăit membrii delegației satului Colibași. După ședința comună și semnarea acordului de finanțare, au participat la evenimentul dedicat sfârșitului de an școlar, în cadrul căruia copiii din Luncavița i-au delectat cu un concert inedit de cântece și dansuri, au vizitat Centrul de Informare Turistică, Sala de sport „Teohare COCA-COZMA”, zona Cetățuia - Valea Fașilor, precum și alte obiective din teritoriul

administrativ al Comunei Luncavița. Au văzut Europa la EA acasă, prin prisma proiectelor implementate cu finanțare europeană.

Membrii delegației din Colibași au adus sincere mulțumiri fraților din Luncavița, domnului primar al comunei Luncavița, Ștefan Ilie, Consiliului Local al comunei Luncavița, aparatului primăriei și tuturor cetățenilor comunei Luncavița pentru primirea călduroasă și contribuția substanțială acordată fraților colibașeni.

FOREVER PRIMAR

Au venit la cârma satelor încă în perioada de înfiripare a independenței Republicii Moldova. Au fost martorii perindării la putere a patru președinți, a opt legislaturi și a 17 guverne. Toți au venit și au plecat, dar nu și ei. Nu le-au clătinat fotoliile lor mici rurale nici perturbațiile sociale, nici cele economice și nici cele politice. Rețeta lor de rezistență e, practic, una comună: să prietenești cu guvernarea, să nu te limitezi la bugetul satului și să-ți ascuți aproapele.

În cadrul Alegerilor Locale Generale din iunie 2015, în Republica Moldova au fost aleși circa 900 de primari. Conform **datelor oferite de Comisia Electorală Centrală (CEC)**, doar șase dintre ei au fost realeși deja pentru al șaselea mandat consecutiv, bifând astfel prezența în fotoliul de primar pe toată durata de existență a Republicii Moldova ca stat independent. Ba mai mult, doi dintre ei și-au început activitatea încă în fostele Soviete Sătești, după cum erau numite prin anii '80 predecesoarele actualelor primării. Ulterior, *Oameni și Kilometri* a mai identificat un veșnic primar, CEC motivând lipsa lui din statistica oficială ca pe o scăpare tehnică în baza de date.

Gheorghe Lungu din satul Caracușeni Vechi (Briceni) și Valentin Guțan din orașelul Cricova (mun. Chișinău) sunt primari de 30 de ani. Și-au petrecut practic jumătate din viață în administrarea localităților. În același timp, primarii de Budești (mun. Chișinău), Bănești (Telenești), Șaptebani (Râșcani), Cremenciug (Soroca) și Dobrogea (Sângerei) se află în fruntea primăriilor de peste 22 de ani, adică de la primele alegeri locale democratice desfășurate în Republica Moldova în 1995.

După zeci de ani de muncă, perioadă în care mai ofereau, de nevoie, și consiliere psihologică, s-au ales cu regrete și o sănătate șubredă, pentru că „o inimă de primar le adună pe toate”. În schimb mai toți au medalii, „pentru muncă îndelungată și prodigioasă în organele administrației publice locale”.

„Medaliile acestea poate nu reflectă în totalitate meritele acestor oameni care și-au desfășurat toată activitatea în comunitate. Lucrează pentru niște salarii mizere. Dacă omul, prin vot direct, te alege în poziția aceasta, înseamnă că ai merite. Cu siguranță, să rezisti atâtea mandate în funcția asta este un mare merit”, consideră Viorel Furdui, director executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova.

Vă prezentăm **istoriile a 6 din cei 7 veșnici primari** care au acceptat să stea de vorbă cu reporterul **Oameni și Kilometri**.

Gheorghe Lungu, s. Caracușeni Vechi, r. Briceni

La 230 km de capitală, printre livezi și câmpuri cu mălai, se conturează satul Caracușeni Vechi. La poalele unor stânci, care parcă-l păzesc de un iaz aflat în imediata apropiere, localitatea se așterne ca un amfiteatru țesut cu fire de drum certate cu asfaltul. De pe culmea stâncilor, în unul dintre locurile sale preferate, primarul scrutează casele împrăștiate răzleț. „Încet, încet s-a înroșit satul!” exclamă acesta la vederea acoperișurilor din țigla metalică. Unde și unde mai apare curajos câte unul albastru.

Sus, pe stâncă, un vânt rebel parcă se luptă cu cele 25 de grade de căldură care înăbușă

satul. Gheorghe Lungu intră în mașină, trage ușa și o ia spre primărie. Conduce grăbit pe drumul central, dar are grijă să nu agațe borțile peticite din asfalt. „Să împart pământul fără nicio problemă și să împart marfa fără să fiu alungat de la primărie”, își amintește primarul de primele provocări din carieră. Carieră care a început acum 30 de ani, când nici Republica Moldova încă nu visa să ajungă independentă, dar nici el, agronom de colhoz, nu se visa în fruntea satului.

Biroul primarului e primul de cum intri în clădirea administrației locale. Peretele principal e căptușit cu placaje lemnoase. În spatele mesei de lucru, pe fundal roșu, e agățată stema Republicii Moldova. Când a venit la primărie, în acel loc era bustul lui Lenin. Alături se odihnesc două Biblii. Le-a primit de la „Martorii lui Iehova” și de la Biserica Baptistă. Majoritatea localnicilor sunt adepții acestor două culte.

Își ocupă locul la masa de lucru și scoate dintr-un sertar aparatul de măsurat tensiunea. Se convinge că e înaltă și bea o pastilă. „Toate bolile sunt de la nervi, dar nu poți să te plângi, pentru că nimeni nu te ține cu forța”, se consolează edilul în timp ce pune aparatul înapoi în sertar.

„În primul mandat abia dacă reușești să înveți cum funcționează lucrurile”, le răspunde Gheorghe Lungu celor care cred că funcția de primar constă în „a veni și a sta pe scaun”. Iar la un buget local de 3 milioane de lei, cât a avut satul în ultimul an, „trebuie să bați la ușă, să nu stai. Dacă te limitezi la bugetul satului, nu prea faci nimic”, menționează acesta.

Câțiva săteni intră pe rând pentru ștampilarea a fel de fel de certificate. „Dacă nu poți ajuta, nu încurca. Oamenii se descurcă și singuri,” este principiul de lucru al acestuia. „Pentru că n-am încurcat sătenilor să-și pună în aplicare ideile, satul nostru e unul dintre cele mai dezvoltate din republică”, anunță cu mândrie primarul, amintindu-și de cele 2.000 de certificate de producție eliberate anual.

„Pe mine mă aranjază primarul. El o făcut multe pentru sat. Dacă o să vină altul tânăr, întâi se va gândi la dânsul. Dar el n-are *deam*’ ce să ia”, crede o tânără locuitoare. „E om bun, prietenos cu oamenii. Dacă o câștigat până *amu*’, va câștiga și înainte. Drumul o făcut, la cimitir o făcut. Da’ celui bătrân ce-i trebuie?! O vorbă bună e de ajuns”, se mulțumește o bătrână. La polul opus, unii cred că primarul rezistă în funcție datorită legăturilor sale cu structurile raionale. „Pe el nu-l mai scoți așa ușor de aici, se știe cu toți de la raion, are legături peste tot”, se arată convins un bărbat.

Cu toate acestea, doritorii de-ai lua locul nu se îmbulzesc la ușa primăriei. La ultimele locale Gheorghe Lungu a avut un singur contracandidat și și-a păstrat fotoliul cu 90% din sufragii. La scrutinul din 2011 în general a fost singurul candidat. „E posibil să te sature de o față, dar e de nădejde”, crede primarul despre

situația proprie.

De loc este chiar din sat, făcând parte din cea de-a patra generație a familiei sale care locuiește aici. Se trage dintr-o familie „de rând”: ambii părinți au lucrat toată viața în colhoz – tata ca șofer, iar mama muncea și ea la fel ca ceilalți săteni. „Îmi iubesc satul și oamenii”, afirmă acesta.

Când nu e plecat în deplasări, în pauza de prânz se retrage acasă, unde ia masa pregătită de soția Ludmila. Gospodăria lui cuprinde două case și un garaj. E situată la două colturi de primărie. Când nu e „bucătar de nevoie”, cum se întâmplă când primarul are oaspeți, femeia administrează una dintre cele două farmacii din localitate. Printre îmbucături, soții se tachinează reciproc. „Își câștigă existența independent”, afirmă primarul. „El depinde de mine, pentru că trebuie să-i fac mâncare”, nu se lasă maiajos *prima doamnă* din sat.

„Eu am fost independent cu „verzii” (în perioada de guvernare a Partidului Liberal Democrat din Moldova (PLDM) – n.r.) și n-am putut face nimic”, se caină Gheorghe Lungu. Membru de partid a fost doar pe vremea comunistilor. În rest, s-a perindat prin funcție doar ca primar independent, dar cu susținerea mai multor partide. „Pe cetățean nu-l interesează ce culoare politică ai. Primarul e persoană. Ei aleg persoana”, consideră edilul.

La următoarele alegeri este decis „să tragă pe dreapta”. Așa a spus și la ultimele două scrutine electorale, dar s-a răzgândit de fiecare

dată exact înainte de campanie. „La finele mandatului parcă joacă dracu’! Mi-ar părea rău să las satul pe mâinile cuiva mai rău. [...] Când vii la primărie, trebuie să înțelegi că o să și pleci de acolo. Tare-i bine să pleci la timp”, punctează Gheorghe Lungu.

Valentin Guțan, or. Cricova, mun. Chișinău

La colțul primăriei, Valentin Guțan trage cu poftă dintr-o țigară. Așa obișnuiește să se calmeze. „Să lucrezi cu oamenii nu este ușor. Sunt 11.000 de locuitori – 11.000 de caractere. Dar mă strădui să găsesc o balanță pentru a-i împăca pe toți”, se confesează primarul, aflat și el la al treizecilea an de experiență. Își aranjează

ză costumul și revine în biroul dotat cu mobilier în culoarea lemnului natural.

Un dulap cât peretele găzduiește rânduri de cărți, diplome și mai multe icoane „primite de la prieteni și cunoscuți”. De statură medie, cărunt la păr și cu sprâncene stufoase peste ochii ce amintesc a oboseală, Valentin Guțan se așează în fotoliul căptușit cu piele neagră. Își sprijină coatele pe masa ocupată pe jumătate de un vraf de hârtii aranjate, tot rotind o radiatoră în vârful degetelor.

„Nu-s legat de orele de lucru, sunt legat de probleme”, afirmă Valentin Guțan când vine vorba de planificarea concediilor și a zilelor de odihnă. Primar ești 24 de ore din 24. Pot fi trezit și noaptea, pentru că cineva și-a pierdut vaca”. Odată un tânăr venit de la armată și-a găsit iubita măritată cu altul. „A venit și m-a rugat să vorbesc cu tinerii însurăței ca s-o conving pe mireasă să revină la el”, își amintește edilul zâmbind.

Valentin Guțan este originar din satul Poiana, Șoldănești. În Cricova a ajuns după absolvirea Universității de Stat, în '83. Patru ani a fost profesor de istorie apoi, la inițiativa Comitetului raional de partid, Sovietul de deputați i-a propus candidatura pentru funcția de președinte al Comitetului Executiv al orașelului.

Pe atunci lumea nu prea se adresa la precursorul primăriei de astăzi. „Cei care aveau probleme se duceau la administrația sovhozului. Nu știam unde am nimerit”, își amintește primarul de momentul în care acceptase funcția. Avea doar 27 de ani, iar orașelul – 8.000 de locuitori.

Două zile pe săptămână le alocă pentru audiența locuitorilor, timp în care se întâlnește cu câte 30 de persoane pe zi. „Comunicarea este, poate, mai importantă decât alte forme de ajutorare. Când îl ascuți și îi dai un sfat, omul e recunoscător”, constată Valentin Guțan.

„Când mergi la el cu o întrebare, nu te dă afară. E bun gospodar. O să votăm pentru el până hă-hă... De-a avea sănătate să mai facă!” își confirmă simpatia Constantin, un locuitor din Cricova. „Dacă ar ploua cu primari și să vină unul mai bun, las’ să vină, dar până *amu*’ sunt

mulțumit de cel care este. Fură miliardele și n-o să ne fure primarii?! Ce-i trebuie omului în ziua de azi? Apă avem, gaz avem, lumină avem. Sunt sate care-s vai de capul lor! În Cricova e bine de trait,” punctează Victor, un alt cricovean.

„Avantajul candidatului independent este libertatea de a lua decizii”, afirmă ferm Valentin Guțan, ferindu-se să ajungă dator sub aspect politic. „Mă strădui să mă debarasez de orice partid. La noi niciunul nu e așa cum se dă. Nu avem partide cu tradiție, partide în interesul populației”, adaugă omul care lucrează cu un consiliu local de 23 de consilieri delegați din partea a cinci partide.

Cu toate acestea, la ultimele două mandate a candidat din partea PLDM. „Am vrut să susțin un număr de consilieri pe lista unei formațiuni

politice. Pentru că, în calitate de candidați independenți, ar fi fost mai greu să ajungă în consiliu”, își justifică acesta gestul.

„Cele mai tensionate momente le-am avut în perioada în care se făceau presiuni politice”, își amintește Valentin Guțan de cele două dosare penale intentate pentru depășirea atribuțiilor de serviciu. Se întâmpla pe vremea guvernării comuniste. „Presiunile acestea te afectează mult. De multe ori pe asta și se mizează”, rezumă primarul cei șase ani de procese care, într-un final, l-au declarat nevinovat.

„Profesor am lucrat patru ani, iar primar – 30. Am intrat prea adânc în administrație ca să mai spun că sunt profesor. Eu nu pot face altceva”, mărturisește Valentin Guțan. Respectiv, după o carieră atât de lungă, îi pare rău să lase primăria. „Ar exista o temere, poate chiar egoistă, ca să nu se distrugă ceea ce s-a făcut”, declară acesta, pregătit să concureze și la alegerile următoare, dacă va simți susținerea locuitorilor.

Nina Costiuc,
com. Budești, mun. Chișinău

La o masă rotundă de la etajul doi al Centrului pentru Copii și Tineret are loc o ședință de planificare a activităților dedicate Zilei Familiei și deschiderii sezonului sportiv. Alături de câțiva responsabili de organizarea evenimentelor participă și Nina Costiuc, primara lo-

calității. La un moment dat, își cere scuze și se retrage. Fața-i palidă se observă și mai bine pe fundalul colorat al scârilor pe care le lasă atent în urmă. Afară e arșiță. Urcă în mașină și conduce grăbit spre Centrul de sănătate, aflat chiar peste drum. Aici se lasă pe mâinile asistentelor medicale.

„Ar fi bine să vă reveniți, că am avea nevoie de niște investiții pentru paturi mai comode”, încearcă să-i mențină starea de spirit una dintre cele două doctorițe. După câteva injecții medicale cheamă ambulanța de la Chișinău. A durat mai bine de o oră până când Nina Costiuc să fie preluată și transportată la spital.

„Ați fost la 10 minute distanță de a pleca dincolo”, au tunat medicii din capitală. „O inimă de primar le adună pe toate și nici nu poți să nu le pui la inimă”, afirmă Nina Costiuc, proaspăt externată. Deși i-au fost recomandate patru luni de concediu pentru recuperare, o săptămână mai târziu primara era deja la volan, răspunzând apelurilor care îi înroșeau telefonul.

„După patru luni poți nici să nu te mai duci la lucru. Trebuie să decizi: ori da, ori ba”, comentează aceasta. Cu un ochi este în telefon, cu unul la drum. Incidentul de sănătate o consideră „a doua naștere”. „Dacă m-am salvat, înseamnă că Domnul a vrut ca prin mine să mai facă niște lucruri bune pentru oamenii din sat”, spunea primara în prima zi „ieșită din ou”.

Nina Costiuc a ajuns să lucreze la fostul Soviet Sătesc în anii '80, imediat după absolvirea Colegiului Financiar-Bancar din Chișinău. Avea 19 ani când i s-a propus funcția de secretară. Unicul copil la părinții originari din sat, Nina Costiuc se visa medic sau chiar jurist, deși cocheta și cu ideea de a deveni actriță. „Dacă

te-ai apucat de-un lucru, du-l până la capăt”, îi tot repetau cei din familie în timpul studiilor de la colegiu.

Nu a încălzit foarte mult timp locul de secretară. A aplicat la studii în Moscova, unde a și absolvit specializarea „Drept Administrativ”. Revenită de la studii, a fost înaintată la funcția de președintă al Sovietului Sătesc. „Am salvat viale Budeștilui de legea lui Gorbaciov”, își amintește primara de perioada când, în întreaga URSS, a fost impusă prohibiția prin așa-numita „reformă a alcoolului”. „Pentru raportare erau luate în calcul viile care trebuiau defrișate și reînnoite. În mod normal, nu a fost defrișat nimic. Părinții mei nici nu puteau gândi că eu aș putea lua buldozerul și m-aș duce să scot viile. Am trecut ca prin urechile acului”, povestește aceasta.

După un mandat în Sovietul Sătesc, s-a mutat la Sovhoz, unde a lucrat secretară de partid, apoi directoare. În 1995 a revenit în administrația locală în calitate de primar a unui sat cu circa 3.500 locuitori. În prezent, dacă e să fie luați în calcul și cei care locuiesc fără viză de reședință, populația aproape că s-a dublat.

„Poate că a fost nevoie să lucrez de 10 ori mai mult, dar să iasă bine!” mărturisește Nina Costiuc despre provocarea de a fi femeie-primar într-un domeniu în care bărbații sunt majoritari. „Când un bărbat face greșeli nu se observă așa mult cum e atunci când greșește o femeie”, crede aceasta.

Nina Costiuc vrea „mai mult soare” pentru Budești. Inspirată de o vizită de documentare în Germania, „unde prevalează culorile europene”, a decis ca toate construcțiile renovate în sat să fie vopsite în galben. Dorința ei a prins viață prin prisma primăriei, a școlilor, a grădiniței, a stațiilor de așteptare, dar și a centrului de sănătate.

„Nu pot să compar cu alt primar, pentru că doar pe ea o știu în funcția asta, am crescut sub conducerea ei”, spune Liuba, o tânără locuitoare din Budești. „Tot timpul e loc de mai bine, dar în general suntem mulțumiți. Avem grădiniță modernă, școala la fel. Pentru tineret avem Centrul pentru copii, parc. Gaz, lumină, apă, mai e nevoie de canalizare, dar va ajunge și la noi. De-ar avea putere și sănătate să mai facă”, adaugă femeia.

Proiectul canalizării ar fi două ori mai scump decât cel al apeductului, care în această perioadă este pe cale de a fi terminat. Provocări prea mari pentru bugetul localității care însumează 7 milioane de lei. La acesta se mai adaugă banii atrași prin diverse proiecte. „Sunt unii care vin și spun că, dacă am avut proiecte, [reuesc], de parcă proiectele astea vin ca bostanul la vale și eu stau la Budești și le prind. Nimeni nu m-a întrebat cum se aduc!” spune aceasta, supărată pe critici.

În perioada campaniei electorale din Chișinău de acum 10 ani, a asfaltat jumătate de sat. „Mi-e indiferent dacă o să mă acuze că sunt comunistă sau nu. Dacă nu făceam lucrurile atunci, nu le mai făcea nimeni. Dar satul a meritat”, afirmă Nina Costiuc. Apoi a venit și rândul PLDM, partid pe care l-a părăsit după arestarea liderului Vlad Filat. Acum e „curtată” de PD.

„Mie-mi trebuie să hotărâsc problemele satului, altfel nu dă nimeni nimic”, explică aceasta relația cu partidele de la guvernare.

Pe lângă chestiunile administrative, se ocupă și de probleme „mai lumești”. Fie că cineva e bătut sau alungat de acasă, fie cuiva i-a fost otrăvit câinele sau vecinii dau foc la gunoi. În schimb acasă încearcă să se detașeze de rolul de conducător. „Nu mi-am permis să mă dau mai deșteaptă decât soțul meu. Cu părinții eram fiică. Acasă eram soție și mamă”, explică Nina Costiuc. E fericită că a reușit să treacă de toate provocările și continuă să fie împreună cu soțul său, care o vreme a lucrat prin Ungaria și Israel. Așa au terminat casa pe care i-au lăsat-o unicului fiu. Însă acesta, după o experiență de lucru neplăcută în administrația publică, a plecat cu familia în Germania.

Nina Costiuc nu știe încă dacă va candida și la alegerile următoare. Totul depinde de cum va evolua starea sănătății. „În viață trebuie să păstrezi valori. Iaca era să mor și ce era să iau cu mine?! Oamenii trebuie tratați cu respect. Poți să ai 10 diplome, dar dacă ești bătăran și nu mai lași loc de revenire, degeaba. Trebuie să știi să nu trântești ușa, dar să o lași întredeschisă, ca să mai poți intra pe ea”, conchide primara.

Vasile Popovici,
s. Bănești, r. Telenești

Satul Bănești se află la circa 90 de kilometri de Chișinău. Casele localnicilor se ascund după o salbă de pini, care îi protejează de fluxul motoarelor ce se perindă pe șoseaua ce duce spre Sângerei. Șoseaua, care desparte comuna în două sate, este considerată de săteni un avantaj, pentru că-și pot permite transport în orice moment al zilei.

„Când am venit în funcție, statul avea datorii față de salariați. Profesorii, de exemplu, erau plătiți cu bobocii de la incubatorul de păsări din sat. Aceștia, la rândul lor, îi vindeau și aveau banii de salariu”, își amintește Vasile Popovici, primarul satului, de primele provocări ale funcției. Din vânzarea metalului uzat, colectat de elevi împreună cu administrația locală, s-a reușit construirea unui nou gard pentru școală. „Nici la o vădană nu era așa cum era gardul

vechi [al școlii]. Primarul nu e doar o persoană reprezentativă, dar și executivă, iar problemele satului ajung pe capul primarului”, explică acesta.

Vasile Popovici avea aproape 40 de ani la primul său mandat. A ajuns în biroul din primăria dosită de brazi în 1994, la propunerea Executivului Raional. „Dar tot mai bine când primarul e ales de comunitate, afirmă edilul, care până atunci lucrase inginer-șef la Direcția Agricolă raională. Nu poți să cumperi un sat de oameni și nu pot să-ți fie toți rude ca să te aleagă”.

Vorbește rar, iar din când în când, cuvintele îi sunt întrerupte de inspirații profunde. „Acum ceva-ceva e mai ușor decât atunci”, conchide acesta, lăsând să-i cadă pe masă pixul ce-l tot învârtea în mână. Clădirea primăriei nu s-a mai

bucurat de o reparație de 15 ani, pentru că „bani au mers [mai] întâi la nevoile satului”. Așa a rămas „repetentă” și Casa de Cultură, amplasată în apropiere.

„La primărie e ca într-o gospodărie – lucrul nu se mai termină. Poți să fii primar patru ani de zile stând la masă, dar e clar că, după asta, n-o să mai fii ales. Oamenii văd dacă te străduiești să faci ceva și te vor susține. Unele lucruri poate chiar nu poți să le faci, dar poți să-i explici omului și el să fie satisfăcut pentru că l-ai ascultat”, explică primarul cu voce empatică.

Toate mandatele le-a obținut din primul tur. La ultimele alegeri a constatat că „și la nivel local se spun multe în electorală”. Prin sat au fost împărțiți *fluturași informativi* care conțineau o listă de motive pentru care „nu trebuie să fie ales primar Popovici Vasile”. „Se spunea acolo că așa avea de toate și nu mai am nevoie de nimic, dar oamenii oricum m-au votat”, exclamă semeț primarul. „Eu pot să merg cu capul sus prin sat, pentru că am lucrat. Oricărui om care lucrează îi poți găsi neajunsuri în muncă”, crede acesta.

În perioada guvernării comunistilor a candidat independent, în timp ce ultimele două mandate au fost sub umbrela PLDM: „Era greu să rezolvi problemele satului. Trebuia susținere în spate”. Chiar de curând, proiectul de reparație a grădiniței din Băneștii Noi nu a fost aprobat de autoritățile centrale, presupunând că e din cauza apartenenței politice. „De ce trebuie să sufere copiii pentru că culoarea nu e cea care trebuie?!” se indignează edilul.

Cu toate acestea, Victor Popovici se abține de la comentarii politice, pentru că „primarul ar fi bine să fie un gospodar al satului, iar primăria o structură administrativă, nu politică. Funcția asta e ca și cum ai intra într-o horă și îți este greu să ieși. Nu e o specialitate, e un lucru ce ține de experiență pe care o acumulezi cu timpul”, explică acesta.

Are trei copii: băiatul cel mare locuiește în Chișinău, iar ceilalți doi – în Chicago, SUA: „E dureros. M-am gândit că vor fi alături de mine, dar...”. Copiii le cumpără bilete și mai pleacă la ei. Când el, când soția. Din „America”, țara fără „drumuri pe care să meargă mașinile și să sară pietrișul în jurul lor”, revine de fiecare dată impresionat.

„În viața mea profesională numai prin re-

forme am trecut. Și restructurări. Eu deja când aud acest cuvânt... În orice reformă este și ceva bun, și ceva rău. Nu este niciuna ideală. Faci ceva într-o parte și se strică în alta”, afirmă primarul dornic de stabilitate.

Au rămas restanți la canalizare. Pentru asta ar fi nevoie de minimum 10 milioane de lei. O sumă destul de mare pentru bugetul satului de numai 3 milioane. „Suma integrală nu poate fi luată cu niciun proiect, iar ca să te apuci, trebuie să ai siguranță că va fi posibil de scos la capăt așa ceva”, explică Popovici. Și-ar dori ca problema canalizării, precum și colectarea deșeurilor, să se bucurde de o atenție mai mare din partea autorităților centrale. Poate chiar să ajungă programe de stat. „Sunt prea costisitoare și [de ele] e nevoie în toate satele”, punctează acesta.

FOREVER PRIMAR

Rodion Lungu,
s. Șaptebani, r. Râșcani

Are 55 de ani, dintre care 22 i-a dedicat primăriei. „Am început un proiect, apoi altul, apoi am vrut să scot la capăt ceea ce începusem”, explică succint secretul longevității sale în calitate de conducător al satului. Celor care doresc să candideze pentru funcția de primar, Rodion Lungu le-ar recomanda să lucreze măcar câteva săptămâni voluntar, pentru a fi conștienți unde se bagă: „Dacă l-aș sfătui să se ducă primar, mă tem că se va supăra pe mine, dar nici să-i spun să nu candideze n-aș putea”.

S-a născut în Șaptebani. După ce a lucrat profesor în satul Fundul Galbenei, Hânțești, în anii '90 a revenit în sat și a lucrat contabil-șef în administrația publică locală. 2.000 de locuitori erau pe atunci, iar „astăzi e greu să faci o adunare”, constată cu regret primarul. Problema migrației n-a ocolit nici acest sat aflat pe o coastă de deal, la 16 kilometri de punctul vamal „Costești-Stânca” și circa 190 de kilometri de Chișinău.

Majoritatea locuitorilor se declară moldoveni, ceilalți – ucraineni, ruși și găgăuzi. Dar toată lumea a învățat la aceeași școală, apoi s-au căsătorit între ei. Primarul se trage și el dintr-o familie moldo-ucraineană, iar soția – din ucraineni. În familia lor s-a vorbit mereu trei limbi: el cu copiii – în română, soția cu copiii – în rusă, iar soții între ei – în ucraineană.

Rodion Lungu crede că atitudinea lui față de săteni a avut un rol important pentru realezarea în calitate de primar. „Relațiile mele cu oamenii sunt de la același nivel. Nu trebuie să te ții cu nasul pe sus că ești șef. Ei [oamenii] nu cunosc toate competențele primarului și vin la mine cu orice întrebare. Chiar dacă poate nu l-am ajutat, omul se duce împăcat că l-am ascultat”, explică primarul.

Dacă va mai candida sau nu, depinde de reforma teritorială care se află în discuție de ani buni. Cu toate acestea, Rodion Lungu spune că nu știe ce altceva ar putea face. „Eu nu mai am unde lucra. Ca pedagog, mi-am pierdut calificarea. La ai mei peste 50 de ani nu mai pot să mă duc peste hotare. O afacere nu mi-am deschis. Atât am: gospodăria și primăria”, mărturisește acesta, lăsându-se pe speteaza scaunului din birou cu pereți verzi și sobă din cărămidă.

Un bărbat responsabil de construcția stației de epurare îi trece pragul. Schimbă câteva hârtii, apoi își descrețesc frunțile într-un schimb de subtilități.

– Acoperișul nu s-o schimbat? O rămas cu loarea aceeași? Întrebă primarul puțin ironic, în timp ce pune câteva semnături.

– Aceeași. Da' cred că verdele nu mai vine la putere, așa că degeaba, comentează bărbatul.

– Da' în schimb verdele îi viață!

– Da, da, verdele *deam'* e legat de ecologie...

De când primarul e cu PLDM-ul, satul s-a înverzit la propriu. Stațiile de așteptare a transportului sunt vopsite în verde, gardul școlii, biserica, interiorul primăriei tot în verde... „Lumea mă întrebă de ce acoperișul școlii e albastru, iar eu le spun că, pe atunci, încă nu era partidul”, glumește acesta.

Primele două mandate a candidat independent. Ulterior cu „Moldova Noastră”, apoi cu Partidul Comuniștilor. Ultimele două mandate – cu PLDM. „Un primar independent poate fi bun, dar e posibil să nu primească [bani] suplimentari [în bugetul local]. Pe moș Vasile nu-

interesează dacă sunt de la partid sau nu, el așteaptă să fac ceva”, explică edilul deciziile de aderare la diverse formațiuni politice.

Și-a propus realizarea apeductului încă de când a venit în funcție. Este cel mai costisitor proiect realizat de primar și „poate cel mai mare lucru” pe care-l lasă satului. Canalizare ca la carte nu promite, pentru că e foarte costisitor. În schimb, se gândește să le propună locuitorilor haznale betonate care, periodic, să fie evacuate și duse la stația de epurare.

Vreo 20 de oi își bagă, pe rând, capul în ieslea țarcului, în timp ce Rodion Lungu lasă din furcă câte o căpiță de fân. Mirosul de iarbă uscată pune stăpânire pe curtea animalelor de îndată ce bărbatul îndesește nutrețul în jgheabul mărginit de foi de ardezie. Din lateral, păsările și purceii privesc într-un ochi spre cârlionțatele ce behăie satisfăcute.

E sâmbătă-dimineața. Zi liberă la primărie, dar nu și la treburile gospodărești. Bărbatul de statură mijlocie, puțin la trup, cu căciula pe cap și vestă blănoasă, își târâie grăbit ciubotele dintr-o parte a curții în alta. Și-a permis să se ridice din pat cu vreo jumătate de oră mai târziu, dar trebuie să le reușească pe toate înainte să plece la raion, la întâlnirea de partid. În ajutor îi vine soția Galina. Aceasta îi întinde de după colțul casei două găleți cu apă aduse de la fântâna din drum.

Sunt împreună încă din timpul anilor de facultate. S-au întâlnit trei luni, apoi a „cerut-o”. Ea avea 21 de ani, iar el 23. „Pe vremea aceea era deja fată bătrână”, glumește primarul. „Primul mandat am vrut să-l câștig, nu știam ce ar presupune asta. El era tânăr, erergic. Atunci l-am susținut, dar când am văzut ce înseamnă, clar că n-am mai vrut”, povestește Galina. Deosebi rămânea singură cu cei doi copii, el fiind nevoit să plece. „Căuta să fie la curent cu tot ce se întâmplă în sat și era mai mult pe drumuri. Și la 12 noaptea, dacă era sunat, se trezea și ieșea”, își amintește femeia.

Au crescut mai tot timpul animale pe lângă casă. Ultima vacă au vândut-o în toamnă, înainte să plece la fiică, în Portugalia, să-și vadă nepotul nou-născut. Dar n-a fost suficient, așa că au luat și un credit. Primăria le-a adus „satisfacție sufletească”, dar mai puțin și

financiară. „Poate, dacă aș fi avut o afacere personală, era mai bine. În cel mai rău caz mă duceam să lucrez în altă țară”, își imaginează Rodion Lungu cum ar fi fost viața fără primărie. De fapt, a și plecat de câteva ori la munci suplimentare. „Pe timp de vară și-a luat concediu de la primărie și a plecat la Moscova să muncească”, mărturisește soția.

Se simt neputincioși pentru că n-au reușit să le dea mai multe copiiilor. „Noi n-am mai putut să adunăm nimic. Copiii trăiesc în chirie. Băiatul e în Chișinău, fata în Portugalia. De când am terminat universitatea, nu mai ieșim din datorii”, se tânguie Galina. Acum banii merg în mare parte pe tratamente medicale.

Anatolie Pânzaru,
com. Cremenciug, r. Soroca

Cremenciug se află la circa 150 kilometri de capitală și 30 kilometri de Soroca, pe traseul care leagă bătrâna cetate de orașul Otaci. Circa 980 de locuitori își duc traiul în cele patru localități ale comunei. Majoritatea populației locuiește în satele Sobari și Cremenciug, în timp ce în celelalte cătune – Valea și Livezi – sunt câte 14 și, respectiv, 12 persoane. Ascunse printre dealuri și văi, ultimele două abia dacă mai pot fi deslușite, atât terestru, cât și pe hartă. Dar primarul e sigur că nu vor dispărea degrabă. „Calculule arată că, pe parcursul ultimilor 20 de ani, cam tot atâta populație am avut”, anunță primarul de la volanul automobilului său.

În 1995, când a fost ales primar pentru prima dată, prerogativele lui Anatolie Pânzaru se răsfrângeau asupra a cinci localități. În urma reformei administrativ-teritoriale din 2003, satul Oclanda, populat în majoritate de ucraineni, are propria primărie.

Vreo cinci kilometri de drum pietruit despart șoseaua Soroca-Ocnița de satul Cremenciug, localitatea de baștină a primarului și satul unde se află primăria comunei. Cam o oră de mers pe jos, dacă din urmă nu te ajunge nicio mașină ocazională. Mărginit de ambele părți de câte un rând de copaci, acesta întreține livezile de mere și ogoarele proaspăt semănate cu grăunțoase. Drumul șerpuiește prin apropierea

dealului Casca, declarat monument geologic al naturii, și se scurge paralel cu Nistrul, lăsând casele pe deoparte și de alta. Este unicul drum asfaltat din localitate.

„Mai multe drumuri asfaltate nu pot promite”, afirma edilul cu speranța ca, din banii alocați din fondul rutier, să repare măcar trotuarele. Bugetul primăriei este sub 1,5 milioane de lei, dintre care majoritatea sunt bani pentru destinații generale și speciale.

O parte din grădinile gospodăriilor de pe mâna dreaptă dau spre Nistrul. „Dacă se rupe digul de la Cuciurgan, oamenii au la dispoziție patru ore pentru a părăsi satul”, estimează primarul pericolul care ar paște localitatea în

cazul unui accident la Centrala termoelectrică de la Cuciurgan.

Parchează mașina în fața primăriei – o clădire vopsită în alb și dosită de câțiva brazi ce depășesc ca înălțime cele două niveluri ale blocului administrativ. Biroul primarului se află la primul nivel, imediat cum intri, pe stânga. Anatolie Pânzaru, bărbat trecut de 50 de ani, pare mereu pus pe fugă. Când vorbește, o gropiță în barbă i se conturează și mai mult, iar câteva riduri orizontale pun stăpânire pe fruntea lată.

Roagă pe cineva din colegi să pună la pregătit cafeaua, în timp ce el examinează hârtiile de pe birou. Câteva ghiveciuri cu flori țin de urât mulțimii de documente de pe masa de lucru. În spatele biroului stă ridicat semeț drapelul Republicii Moldova. Alături de el e amplasat și drapelul comunei. Imprimeul aduce a cușmă de cârlan pe fundal roșu. „Reprezintă dealul Casca, iar culoarea roșie reprezintă cremenea, care e din ambundență prin aceste locuri”, explică primarul.

Înainte să se apuce de primărie, Anatolie Pânzaru a lucrat în calitate de agronom-șef în colhoz și profesor de biologie și geografie la școala din sat. Când a văzut ca e depășit de legile din administrația publică, s-a apucat de studii, prin corespondență, la Academia de Administrare Publică din Chișinău. Dacă s-ar întoarce în timp, la cei 32 de ani câți avea când a devenit primar, nu crede că ar mai candida. Ar face agricultură, deoarece prin agricultură și-a „câștigat autoritatea”.

„Cine o să-mi dea bani pentru sat – cu acela mă duc!” își explică primarul traseismul politic din decursul celor cinci mandate. De-a lungul anilor a fost susținut de socialiști, agrarieni, comuniști. Două mandate a fost independent, iar actualul l-a luat cu susținerea PD. Cu toate acestea, procentul votanților a scăzut de la mandat la altul. Dacă primul l-a luat cu peste 90% din voturi, actualul l-a trecut cu 57% din sufragii.

Pe lângă orele de primire pe care le are săptămânal, edilul e vizitat de oamenii comunei și când în Cremenciug e zi de piață: „Am ascultat pe unul, pe altul. Ei își descarcă sufletul, iar eu mă încarc și, înaintea!” La primărie vin mai mult pentru solicitările de ajutor financiar, iar primăvara, pentru „stabilirea haturilor”.

Când s-a făcut împărțirea, sătenilor nu li s-au dat titluri de pământ, iar odată cu topirea zăpezii reapare și problema delimitării cotelor de teren agricol.

Își dedică mandatele familiei care l-a susținut „în toate durerile și păsurile”. Soția e asistentă medicală. Au trei copii, dintre care doi își fac studiile în Chișinău. Ar vrea să aibă mai mult timp măcar pentru cel mic, pentru a-l susține în pasiunea lui pentru sport. În sat au două echipe de fotbal – una pentru copii și alta pentru adulți. Fotografiile jucătorilor stau la vedere pe panoul din fața Centrului pentru Tineret.

Sursa: www.oamenisikilometri.md

SOLUȚII ESTONIENE PENTRU COMUNITĂȚILE MOLDOVENE

Infrastructura învechită, șomajul, lipsa iluminatului stradal sau insuficiența apei potabile – sunt doar câteva dintre problemele cu care se confruntă comunitățile din mediul rural. Din fericire, în UE, acestea au o soluție – parteneriatul public-privat dintre primărie, societatea civilă și business, intitulat Grupurile de Acțiune Locală (GAL). În număr de peste 2500 în toată Europa, acestea sunt responsabile de orientarea finanțării europene către cele mai arzătoare probleme ale localităților ce au între 5000 și 150.000 de locuitori. Iar istoriile de succes ale cooperării dintre actorii publici și cei privați din statele europene pot inspira țara noastră pentru a construi regiuni puternice. Așa cum se întâmplă în Estonia, bunăoară.

Peste 200 de elevi își fac studiile într-un conac vechi de 460 de ani, cu o istorie plină de culoare. Este vorba de Școala secundară Tõstamaa, care s-a instalat aici încă din 1921. Clădirea școlii păstrează o serie de picturi murale unice, un muzeu și expoziții permanente, fiind una dintre cele mai cunoscute atracții din regiunea estoniană Pärnu. Bogăția conacului este, însă, un stejar cu un diametru de 23 de metri, care este declarat patrimoniu natural.

La conacul din Tõstamaa poți ajunge cu autobuzul retro din lemn, care datează din 1961 și care te ajută să descoperi viața nobilimii rurale din regiune. Vehiculul are o viteză maximă de 75 km/oră, iar emoțiile excursiei sunt însoțite de cântecele unui muzician, prezent în autobuz. Pe traseu, poți vizita micul muzeu cu tradiții rusești, fondat de o locuitoare de origini ruse de aici sau Biserica luterană „Sfânta Maria”. Iar dacă vrei să te odihnești la o ceașcă de ceai din ierburi aromatice și plăcintă delicioasă, ești binevenit la Ferma Tamme, de care nu te poți despărți fără să cumperi niște dulceață din plante aromatice sau alte produse naturale.

„LITORALUL ROMANTIC”, O ATRACȚIE PENTRU TURIȘTII DIN TOATĂ LUMEA

Ferma Tamme, muzeul rusesc și conacul Tõstamaa reprezintă doar câteva dintre zecile de atracții ale traseului intitulat „Litoralul romantic” („Romantic Coastline”, engl.), fiecare dintre ele fiind marcată cu semnul acestui brand – un copac portocaliu. Toate serviciile necesare unei călătorii se găsesc pe principalele autostrăzi aflate de-a lungul traseului: restaurante, hoteluri, magazine sau centre de informații turistice. De facto, „Litoralul romantic” înseamnă un circuit de 250 de kilometri, pornind de la faimoasă insulă Kihnu și până la ruinele păstrate pe litoralul baltic din timpurile străvechi. Orice călător își poate găsi aici traseul potrivit pentru propriile gusturi și preferințe – aventură, delicii culinare, meșteșugărit, pescuit sau atracții culturale.

Annual, gazdele ce au grijă de circuit desfășoară diferite evenimente, care atrag turiști din toate colțurile lumii. Printre acestea

se numără Festivalul heringului, Festivalul miilor (în iulie) sau Festivalul murăturilor. Iar în timpul sărbătorilor de iarnă copiii îl pot vizita pe Moș Crăciun la ferma lui din satul Kõpu, o localitate a regiunii Pärnu. Cei mici pot repara săniuțe împreună cu Moș Crăciun, pregăti prăjituri alături de elfii Moșului și organiza focuri de tabără.

Pentru cei care nu au reușit să viziteze „Litoralul romantic” sau care doresc să-și amintească de clipele trăite aici, există un magazin online. Prin intermediul lui, pot fi comandate produse personalizate (mix de condimente, sare aromată, miere, dulceață, fulare și alte articole hand-made). Magazinul online, o hartă a tuturor atracțiilor și adresele necesare de pe „litoral” se găsesc pe pagina oficială a proiectului – <http://www.rannatee.ee>, disponibilă în șapte limbi.

UN PROIECT AL GRUPULUI DE ACȚIUNE LOCALĂ

„Litoralul romantic” include autostrăzi și poteci locale, valori culturale, istorice și naturale care se află în gestiunea a zece primării din regiune. Lansat în 2009, acesta este un proiect al Grupului de Acțiune Locală (GAL) „Pärnu Bay Partnership”. De fapt, GAL este o organizație nonguvernamentală ce a fost creată în anul 2003 și care include 91 de membri, inclusiv nouă primării, peste 30 de ONG-uri și numeroase companii. „Scopul nostru nu a fost să livrăm bani tuturor localităților sau instituțiilor din aceste localități, ci să acționăm împreună pentru a dezvolta întreaga regiune, în special, agroturismul. În ceea ce privește „Litoralul romantic”, acesta continuă să se dezvolte

împreună cu comunitățile”, povestește Mercedes Merimaa, managera GAL „Pärnu Bay Partnership”. Astăzi, brandul „Litoralul romantic” a devenit un produs turistic estonian pentru comunitățile localizate în apropierea Mării Baltice. Iar în 2012, proiectul a obținut premiul special pentru cea mai bună idee de turism din regiunea Pärnu. „Proiectul a reușit să creeze conexiuni între antreprenori, ONG-uri și autoritățile locale, iar această rețea de cooperare comunitară a ajuns să funcționeze ca un organism viu”, spune ea.

MIXUL PERFECT PENTRU DEZVOLTAREA REGIUNILOR

Data fiind diversitatea localităților rurale din Europa, autoritățile centrale ale țărilor UE, oricât de conectate la realitățile din teritoriul ar fi, nu pot să creeze mix-ul necesar pentru dezvoltarea unei regiuni, așa cum o fac înșiși oamenii care trăiesc acolo: fermieri, întreprinzători, autorități locale și reprezentanți ai societății civile. Astfel, au apărut Grupurile de Acțiune Locală, care demonstrează că este mai eficient ca o comunitate să-și adune resursele pentru a se dezvolta print-o viziune unică, transpusă într-o Strategie de Dezvoltare Locală. Prin această abordare, GAL pot atrage atenția mai bine la nevoile și prioritățile fiecărei regiuni, deoarece acestea sunt parte a teritoriului în sine. Este o părere pe care o împărtășesc și autorii studiului „Formarea Grupurilor de Acțiune Locală în satele Republicii Moldova – o șansă pentru dezvoltare”.

Potrivit Asociației Europene LEADER pentru Dezvoltare Rurală, în prezent, în UE activează peste 2530 de GAL, care acoperă peste 54% din populația rurală (160 mln. de locuitori) și adună împreună actori din sectorul public, privat și din societatea civilă. Cele mai multe GAL se întâlnesc în Grecia – 323. Pentru a-și finanța proiectele din teritoriul, Grupurile de Acțiune Locală din Uniunea Europeană obțin bani prin intermediul Fondului European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR). În perioada 2014-2020, pentru GAL este prevăzută o finanțare totală de 9,7 bilioane de euro din partea FEADR, prin intermediul Programului LEADER.

INSTRUMENTE PENTRU INTEGRAREA EUROPEANĂ

Republica Moldova este o țară preponderent rurală și agricolă: 57% din populație locuiește la sate, iar 37% din persoanele apte de muncă lucrează în sectorul agricol. Totuși, nivelul de trai în satele moldovenești

rămâne unul scăzut. Drept urmare, formarea unor Grupuri de Acțiune Locală în zonele rurale ale țării, după model estonian, reprezintă o șansă pentru dezvoltarea lor. Asta mai ales că implicarea comunităților și realizarea propriilor proiecte de dezvoltare este prevăzută și de **Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală** pentru anii 2014-2020.

„Republica Moldova are nevoie de GAL, deoarece oamenii buni trebuie să lucreze împreună ca să obțină rezultate mai bune pentru regiuni. Crearea acestor entități va face ca oamenii să știe care sunt problemele din comunitatea lor și să găsească prioritățile. La fel, dacă doi, trei sau cinci primari vor elabora proiecte comune, ei vor atrage mai multe persoane interesate să colaboreze cu aceste comunități”, este de părere Victor Guzun, profesor la Universitatea Tehnologică din Tallinn și fost ambasador al Republicii Moldova în această țară baltică.

Conform unei cercetări realizate de Centrul Român de Politici Europene în 2016, majoritatea respondenților (47 din 49, reprezentanți de primari, producători locali, agenți economici și un reprezentant al unui ONG din 16 sate din Republica Moldova) cred în utilitatea creării Grupurilor de Acțiune Locală în Republica Moldova. Principalele obiective de dezvoltare pe care un GAL din țara noastră ar trebui să și le asume țin de agricultură și infrastructură (canalizare, drumuri, iluminat, colectarea deșeurilor etc.). GAL ar fi benefice pentru Moldova, căci ar răspunde unor nevoi specifice, apelând chiar la resursele locale. Identificarea și finanțarea proiectelor s-ar desfășura la nivel local și nu național, fapt ce ar permite o sinergie mai bună între proiecte. Totodată, ele ar mobiliza actorii locali, ar consolida capitalul și dialogul social în comunitate și ar valorifica resursele existente în fiecare localitate rurală din țara noastră.

„GAL pot apărea în Moldova foarte rapid, dar pot să nu apară niciodată. Totul depinde de actorii locali. Dacă un primar dintr-o localitate va pune piedici dezvoltării GAL, acestea nu vor avea niciun succes. Totuși, ne dorim ca aceste GAL să fie create în Moldova, iar odată create – să fie active și eficiente, să devină exemplu pentru celelalte instituții care vor dori să facă același lucru și să aibă impact vizibil asupra cetățenilor”, a mai adăugat Victor Guzun.

• În Republica Moldova există 1681 de localități pe o suprafață de 33.843 km². Experiența Uniunii Europene arată că GAL pot aduce avantaje considerabile în viața cotidiană a oamenilor din zonele rurale și pot deveni instrumente ideale în procesul de eurointegrare.

• Grupurile de Acțiune Locală din Estonia sunt considerate în Uniunea Europeană drept un exemplu de promovare eficientă a dezvoltării rurale prin conjugarea eforturilor autorităților locale, a comunităților locale de afaceri și ale ONG-urilor. În prezent, în Estonia sunt 26 de GAL, iar 99,99% din mediul rural din această țară este acoperit de ele. Fiecare GAL are, în medie, 60 de membri, arată Centrul de Cercetare al Economiei Rurale www.maainfo.ee.

Articol realizat de Asociația Presei Independente (API) cu suportul financiar al National Endowment for Democracy (NED).

OPORTUNITĂȚI PENTRU AUTORITĂȚILE PUBLICE LOCALE DISCUTATE DE CĂTRE CALM CU UNIUNEA INTERNAȚIONALĂ A MUNICIPALITĂȚILOR DIN TURCIA!

Congresul Autorităților locale din Moldova CALM, recent a primit în vizită reprezentanții Asociației Internaționale a Municipalităților din lumea turcă (TDBB), un grup de primari din Turcia, care au sosit în Republica Moldova în cadrul vizitei recente oficiale în țara noastră a delegației Turciei, în frunte cu prim-ministrul Turciei, Binali Yıldırım.

Din partea CALM la ședință au participat: Doamna Valentina Casian – primar al municipiului Strășeni, doamna Natalia Petrea – primar de Costești Ialoveni, domnul Isac Serafim – primar de Ghidighici, mun. Chișinău, domnul Valentin Guțan – primar de Cricova, domnul Nicolae Melnic – primar al orașului Călărași. Din delegația Republicii Turcia au făcut parte: domnul Yucel Celikbilek – primar de Beykoz (Istanbul), domnul Ugur Ibrahim Altay – primar al municipalității Selcuklu (Konya); domnul Veyssel Tiryaki – primar al municipalității Altindag (Ankara), domnul Fahri Solak – Secretarul General al Asociației Internaționale a Municipalităților din lumea turcă (TDBB) și Vedad Halilović-specialist în relații externe al (TDBB).

Ședința a fost prezidată de către doamna Tatiana Badan, președinte CALM. Din start, a fost menționat gestul Guvernului Turciei, care a inclus în delegația oficială și reprezentanți ai APL din Turcia. Discuția s-a axat pe dezvoltarea cooperării între CALM și TBDD, autoritățile locale din Republica Moldova și Turcia, suportul pe care TBDD poate acorda APL din Republica Moldova în domeniul instruirii și schimbului de experiență, deschiderea partenerilor din Turcia pentru încheierea unor acorduri de cooperare cu APL din Moldova.

Un subiect special al discuțiilor a constituit inițiativa colegilor din Turcia de a orga-

niza o vizită de studiu pe parcursul anului 2017 în Turcia pentru un grup de primari din Republica Moldova, precum și participarea plenară a reprezentanților CALM în cadrul structurilor de conducere a TBDD. De asemenea, s-a menționat interesul mare reciproc privind impulsivitate și dezvoltare a cooperării directe între APL din ambele țări.

Primarii din cele două state au avut ocazia să se informeze reciproc despre starea de lucruri din domeniul guvernării locale și centrale în procesul de descentralizare și consolidare a autonomiei locale.

În urma discuțiilor s-au trasat un șir de activități comune, care vor oferi posibilitatea de a stabili noi COLABORĂRI, schimb de experiență între asociațiile din ambele țări, vizite de studii, training-uri în domeniul managementului serviciilor publice pentru autoritățile publice locale din ambele țări.

Menționăm că Asociația Internațională a Municipalităților din lumea Turcă (TDBB)

a fost fondată la data de 12 noiembrie 2003, prin decizia Consiliului de Miniștri al Republicii Turcia. Organizația are ca scop de bază discutarea problemelor administrației publice locale, contribuirea la găsirea unor soluții practice comune la nivel

internațional, ea are 1103 de membri din 28 de municipalități din diferite țări. Între CALM și TBDD există de mai mulți ani încheiat acord de cooperare, iar Dna. Tatiana BADAN, președintele CALM face parte din Consiliul de Administrare a TBDD.

MUNICIPIILE, SUBIECT DE DISCUȚII ÎN AGENDA CALM

La data de 4 mai 2016, în incinta CALM, a fost organizată o ședință de lucru la care au participat primarii orașelor care au primit recent statut de municipiu,

reprezentanți ai Ministerului Finanțelor Republicii Moldova, a Parlamentului Republicii Moldova dar și a Cancelariei de Stat. Ședința a fost prezidată de că-

tre domnul Alexandru Botnari, primar al municipiului Hîncești, vicepreședintele CALM, președinte al rețelei orașelor.

În cadrul ședinței s-au discutat proble-

mele actuale cu care se confruntă municipiile, au fost identificate idei de soluționare a acestora. În rezultatul ședinței au fost elaborate recomandări și propuneri concrete ce vizează organizarea și structura statelor de personal; politicile de remunerare/stimulare a personalului; finanțele locale și creșterea veniturilor bugetelor municipiilor ce au ca scop întărirea reală a acestor orașe la statutul de municipii.

Reamintim că, la începutul acestui an, Parlamentul Republicii Moldova a votat un proiect de lege ce completează legea privind organizarea administrativ-teritorială și a oferit statut de municipiu orașelor Cahul, Orhei, Soroca, Ungheni, Hîncești, Edineț, Strășeni și Ceadâr-Lunga. Autorii proiectului dădeau asigurări că statutul de municipiu va remarca importanța prezentă și istorică a acestor orașe și va acorda posibilitatea majorării numărului de venituri în bugetele acestor localități astfel încât va duce la noi posibilități de dezvoltare a infrastructurii locale, creșterii locurilor de muncă și a nivelului de trai al populației.

BANI PENTRU RENĂȘTEREA SATELOR MOLDOVENEȘTI. PRIMARII VOR SĂ TESTEZE SERIOZITATEA UNIUNII EUROPENE

Reparația drumurilor, construcția rețelelor de canalizare și iluminatul public stradal sunt principalele servicii pe care primarii din localitățile Republicii Moldova vor să le implementeze. Aceștia se plâng de faptul că în sate investițiile ajung foarte greu, iar proiectele de infrastructură, care sunt și cele mai costisitoare, se realizează în mod anevoios. Mai nou, Uniunea Europeană a lansat un proiect regional dedicat anume dezvoltării economice locale. Primarii nu sunt însă foarte încrezători că vor obține vreun grant, întrucât competiția este strânsă, iar UE va oferi finanțare pentru maxim trei proiecte din întreaga țară.

„Dacă pui comuna Chișcăreni alături de Edineț ori Ialoveni e clar că șansele noastre scad, dar oricum vom intra în competiție”, ne spune Silvia Țurcanu, primar al comunei Chișcăreni, raionul Sângerei, care s-a arătat interesată de oferta UE. „Finanțarea la sate este foarte importantă, dar n-aș vrea ca banii să meargă doar pe strategii. Aș vrea să văd ceva concret, pus în practică. În

comuna noastră eu aș vedea o direcție de dezvoltare pentru turism. Avem peisaje superbe, iar cu toată industrializarea din orașe turiștii vor să se afle în sânul naturii. Avem unde investi”, afirmă primărița. Aceasta menționează că cele mai importante proiecte rămân cele de dezvoltare a infrastructurii, un domeniu dureros pentru toți primarii din Republica Moldova.

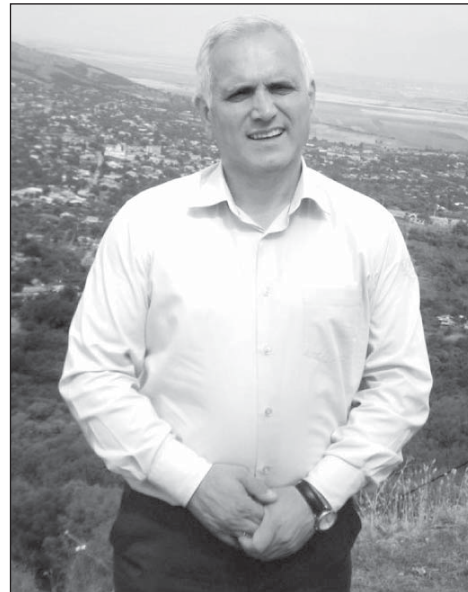
PRIMARII, SCEPTICI FAȚĂ DE BANII EUROPENI

Uniunea Europeană a lansat proiectul „Primarii pentru creștere economică”, dedicat anume dezvoltării economice în satele și orașele din Republica Moldova, dar și din celelalte state membre ale Parteneriatului Estic. Astfel, pentru Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova și Ucraina, UE alocă un buget inițial de 5 milioane de euro. În cadrul acestei inițiative, Uniunea Europeană va oferi autorităților locale din Moldova granturi în valoare de până la 600.000 de euro pentru a sprijini cele mai inovative și fezabile idei de relansare economică a localităților.

Unii primari se declară sceptici față de această inițiativă și nu cred că au șanse să se aleagă cu un grant. „Am înțeles că din cele 5 milioane de euro Republicii Moldova îi vor reveni câteva sute de mii de euro, pentru că vor fi sponsorizate doar două-trei proiecte din fiecare țară a Parteneriatului Estic. Va fi competiție mare”, crede Victor Stână, primarul satului Sărata Galbenă din raionul Cimișlia.

Acesta afirmă că în satele noastre există „o necesitate stridentă de a crește economia, de a dezvolta serviciile de canalizare,

iluminat public stradal. „Proasta calitate a drumurilor este cea mai mare problemă. Calitatea apei și canalizarea, noi locuri de muncă sunt alte chestiuni care ne preocupă pe noi, primarii, și este ceea ce ne cer cetățenii”, mărturisește Victor Stână.

„TESTĂM UNIUNEA EUROPEANĂ”

Edilii din țară recunosc faptul că proiectele de infrastructură sunt cele mai costisitoare, dar și cele mai necesare. „Poate mai necesare decât reforma Procuraturii ori alte reforme”, este de părere Alexei Busuioc, primarul satului Capaclia din raionul Cantemir. „Mulți primari se uită sceptic, pentru că deseori se fac valuri pentru un anumit eveniment după care valurile se liniștesc. Noi încă nu ne-am înscris pentru aceste granturi. O să vedem”, precizează primarul.

Acesta își dorește să construiască drumuri bune pentru locuitorii satului Capaclia,

iar pentru ca să-și ducă la bun sfârșit planul ar avea nevoie de aproximativ 2 milioane de euro. „Noi avem drumuri locale care leagă comunitățile și drumuri intravilane. Ei bine, cele intravilane din satul nostru au cam 17,5 km. Ca să facem drumurile măcar în varianta albă avem nevoie de aproximativ 2 milioane de euro. Asta doar drumurile din interiorul satului care, să nu uităm, este unul micuț. În principiu, noi acum testăm UE să vedem cât de serioasă este față de inițiativa locală din Moldova”, afirmă Alexei Busuioc.

CONDIȚII PENTRU INVESTITORI

Condițiile și criteriile în funcție de care se vor acorda granturile nu sunt foarte clare, însă pentru primari este evident domeniul pe care aceștia vor să-l dezvolte. Spre exemplu, reabilitarea infrastructurii din zona industrială este principalul scop al autorității publice locale din orașul Strășeni. „Ne-am axat pe reparația și construcția drumurilor, rețelelor de canalizare și a altor servicii publice, pentru că acolo unde sunt condiții vin și investitorii. Vom solicita resurse financiare anume pentru reabilitarea infrastructurii. Ne vom înscrie în acest proiect întrucât avem deja unul tehnic care cuprinde o parte din zona industrială a orașului”, explică la rândul ei Valentina Casian, primar de Strășeni.

Șeful Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova, Pirkka Tapiola, crede că existența unor locuri de muncă bine plătite în fiecare localitate din Moldova trebuie să devină o prioritate în dezvoltarea țării, iar dezvoltarea economiei naționale depinde de dezvoltarea economiilor locale în toate cele 898 de unități administrativ-teritoriale.

Sursa: www.moldnova.md

DISCURSUL PUBLIC, ÎN INTERESUL COMUNITĂȚII: PRIMARII CALM ÎȘI PERFECȚIONEAZĂ CAPACITĂȚILE DE COMUNICARE!

Secretele unei comunicări eficiente stau la baza gestionării cu succes a localităților. Doamnele primar, membre ale Consiliului de Administrare al Rețelei Femeilor din cadrul Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) au dat curs invitației de a participa la cursul de comunicare și discurs public din 23-24 mai curent, oferit de Programul ONU „Femeile în Politică”.

Programul a fost elaborat în baza propunerilor echipei CALM, care au pus accent pe necesitățile reale ale participanților, astfel încât cursul să aibă un impact cât mai mare. În calitate de formatoare a fost cooperată Vera Nastasiu, antrenoare de dicție și comunicare publică.

Timp de două zile, participantele au fost parte a unui proces amplu și interactiv, care a cuprins diferite aspecte ale comunicării: de la expunerea cât mai exactă a mesajelor, folosind dicția, ritmul, volumul vorbirii, intonația până la construirea și livrarea cât mai țintită a unui discurs public.

Totodată, primărițele au fost informate despre funcțiile mass-media și despre modalitățile de cooperare cu aceste instituții, astfel încât evenimentele generate de primării să fie cât mai reflectate, asigurând astfel o vizibilitate extinsă. „Capacitatea noastră de a comunica public, fie că vorbim despre discursuri sau prezentări, este astăzi indispensabilă pentru că de fluență, puterea și persuasiunea cuvintelor noastre depind de multe ori reușitele noastre profesionale și personale spre care tindem” a

menționat Larisa Voloh, președinta a Rețelei Femeilor CALM referindu-se la importanța cursului de comunicare și discurs public oferit de către Programul ONU „Femeile în Politică”. Nadejda Darie, secretar-coordonator al Rețelei Femeilor din cadrul CALM a specificat că vorbirea în public solicită cunoștințe din mai multe domenii de expertiză, precum: comunicare nonverbală, dicție, elemente de psihologie a comunicării, managementul timpului, tehnici teatrale etc., iar acest curs de două zile este unul extrem

de benefic pentru doamnele primar, deoarece primarul este acea persoană care este permanent în contact direct cu cetățenii din comunitățile pe care le reprezintă.

Instruirea este oferită de Programul ONU „Femeile în politică”, implementat de Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), în parteneriat cu Fundația Est-Europeană și Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare”, sprijinit financiar de Guvernul Suediei.

CALM: FEMEILE-PRIMAR, FONDUL DE AUR AL GUVERNĂRII LOCALE!

Femeile-primar rămân a fi promotoare active ale schimbării la nivel local. În acest sens, CALM își propune ca scop permanent fortificarea capacităților acestora. Astfel, în aceste zile, cu susținerea Programului ONU - „Femeile în politică”, membrele Rețelei Femeilor CALM au beneficiat de instruire în cadrul celei de-a doua runde a seminarului: „Guvernarea locală eficientă și sensibilă la dimensiunea de gen”.

Primărițele au beneficiat de o informare consistentă privind mecanismele de funcționare eficientă a APL, dar și despre funcțiile și principiile bugetare, dar și specificul sistemului bugetar în RM. Totodată, cu ajutorul experților, dar și al primarilor cu experiență, primărițele au putut capta informații despre reglementările privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetelor locale.

Seminarul s-a desfășurat într-o manieră interactivă, iar schimbul, transferul de bun e practici a fost pus pe primul loc. Astfel, primărițele au remarcat plus valoarea unei astfel de forme de comunicare:

de anumite segmente de buget. Instruirea de astăzi ne va ajuta cu siguranță să planificăm mai bine puținul din bugetul local astfel încât să avem o mai mare satisfacție a populației și al doilea moment din aceste zile pe care îl consider foarte apreciazabil este schimbul de păreri și experiență între

primarii prezenți la acest eveniment. Deși venim din diferite regiuni ale țării, găsim tangențe comune, avem probleme comune și abordări diferite. Astfel încât, chiar putem să compilăm ceva și să facem un transfer de experiență pozitivă prin împărtășirea bunelor practici."

Violeta Vitu, primar de Ciuciuieni, Sîngerei: "Atelierul dat este binevenit deoarece aflăm foarte multe lucruri noi ce au tangență directă cu activitatea noastră. Ne bucurăm foarte mult de conlucrarea CALM-ului cu primarii care este una extrem de pozitivă și fructuoasă. Suntem foarte mulțumiți că suntem permanent informați despre noutățile ce țin de diferite aspecte ce ne vizează, pentru noi comunicare este foarte importantă. Comunicând, găsim și soluții."

Membrele Rețelei Femeilor CALM, care au beneficiat de instruire au apreciat formula adaptată seminarului. Astfel, elementul interactiv, discuția și transferul de bune practici au condus la acumularea unui bagaj suplimentar de cunoștințe privind gestionarea eficientă a activității, spun participantele.

Angela Crețu, primarul comunei Tigheci, raionul Leova, a menționat că, odată cu trecerea timpului, și primarii trebuie să se adapteze noilor cerințe, etalând un alt gen

de management: "Acest seminar este foarte util pentru noi, persoane cu funcții de demnitate publică. Ne va ajuta în organizarea mai eficientă a activității noastre în cadrul administrației publice locale, în special sub aspectul managementului timpului, a resurselor financiare și umane. Câtă experiență și cunoștințe ai avea, este nevoie ca permanent să le îmbogățești și să le înnoiești".

Zinaida Țurcanu, primar de Temeleuți, raionul Călărași, a subliniat plusvaloarea schimbului de experiență între reprezentantele APL, dar și discuțiile cu experții CALM: "Este un curs foarte binevenit pentru noi, primarii de la primul mandat, avem ocazia să ne cunoaștem, să împărtășim problemele cu care ne ciocnim, iar informația de aici ne va ajuta să găsim soluții pentru a depăși și rezolva aceste probleme. Consider că comunicarea între noi este foarte benefică, iar în cadrul acestui seminar avem ocazia să facem și un schimb de experiență și bune practici cu colegii."

Tatiana Panfili, primarul comunei Baiuș, raionul Leova, a împărtășit același punct de vedere, apreciind rolul CALM în perfecționarea continuă a edițiilor locale: "Este un seminar de un bun augur, unde putem lua foarte multe lucruri practice deja

Ala Guzun, primar al comunei Biliceni Vechi, Sîngerei: "Ieșind din localitate pentru a participa la acest seminar am avut ca o durere și mă gândeam cum pot lăsa localitatea pentru tocmai trei zile?! În schimb, aceste zile nu au fost de odihnă, dar de lucru și extrem de productive. Sunt foarte multe lucruri pe care le-am învățat aici despre eficiența guvernării locale și doar prin eficiență poți dezvolta comunitatea. Fiecare cetățean așteaptă o dezvoltare a comunității sale!"

Rodica Rusu, primar de Telița, Anenii Noi: "Mă bucur să mă aflu la acest seminar pentru că în primul rând avem posibilitatea să învățăm ceva nou. Mi-a atras atenția în aceste zile în special subiectul bugetării pe dimensiunea de gen. Acesta nu este doar o modă, este o necesitate, pentru că, într-adevăr, sensibilizarea și segregarea bugetelor pe dimensiunea de gen aduce o mai mare acoperire a celor segmente pe care la anumite momente le ignorăm. Ne face să vedem și să avem viziuni mai pline despre direcția acțiunilor noastre care trebuiesc consolidate, reorganizate, reorientate ce țin

implementate de către alți primari, ceea ce poate duce dezvoltarea comunităților noastre. Informația pe care am obținut-o în cadrul acestor 3 zile ne va ajuta să evităm anumite greșeli pe care le-au repetat alții și să sporim eficiența activității noastre. Pentru noi primarii de la primul mandat este foarte necesar ca să putem avea asemenea instruiți practice pentru a îmbunătăți activitatea noastră. Mulțumim mult CALM-ului pentru organizarea unor asemenea instruiți. De asemenea, vreau să mulțumesc secretariatului CALM pentru ghidarea și informarea permanentă pe care o oferă membrilor săi prin intermediul poștei electronice. Suntem foarte mulțumiți că suntem mereu la curent cu toate noutățile ce ne vizează."

Maria Manole, primară a satului Zubrești, raionul Strășeni a scos în evidență cunoștințele importante pe care le-a acumulat: "Fiind primară la primul mandat consider că această instruire este foarte importantă iar asemenea seminare sunt binevenite deoarece ne formează niște abilități noi de lucru. Spre exemplu pentru mine personal este foarte important că aici am aflat niște informație utilă în vederea eficientizării și îmbunătățirii activității administrației publice locale. Cunoștințele obținute aici ne vor ajuta să îmbunătățim imaginea administrației publice locale și să prestăm servicii calitative".

Natalia Petrea, primară a satului Costești, raionul Ialoveni a subliniat valoarea schimbului de experiență între reprezentantele APL, dar și discuțiile cu experții CALM: "Acest seminar este foarte util pentru că este vorba despre o generalizare a ceea ce este administrația publică locală. Pentru mine personal cel mai important este modulul financiar pentru că de fapt chiar și atunci când am făcut masteratul în administrație publică am fost mai puțin informată în domeniul financiar. Vreau să menționez că mentorii noștri sunt niște specialiști foarte buni și experimentați și de la ei am luat lucruri practice care urmează să le implementăm la noi în primării."

Programul ONU „Femeile în politică” este implementat de Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) cu sprijinul financiar al Guvernului Suediei.

Doamnele primare au beneficiat de o informare consistentă privind mecanismele de funcționare eficientă a APL, funcțiile și principiile bugetare dar și specificul sistemului bugetar în RM. Beneficiarele seminarului au apreciat organizarea ireproșabilă și plus valoarea informațiilor pe care le-au primit.

"Consider că acest seminar este unul eficient și important pentru noi primarele de la primul mandat. Am aflat multe lucruri pe care trebuie să le punem la punct. Mi-au plăcut foarte mult toți formatorii care au abordat niște teme foarte importante pentru activitatea noastră ca primare. Pe parcursul instruirii am simțit o atmosferă deschisă și plăcută. Vreau să mulțumesc tuturor organizatorilor pentru acest eveniment" a menționat Victoria Andriuța, primară a comunei Șeptelici Soroca.

CALM, SUPTOR PENTRU APL: SERVICIUL DE SUPTOR AL OPERATORILOR MICI DE APĂ ȘI SANITAȚIE (SOMAS)

Reieșind atât din sarcinile CALM, cât și din multiplele solicitări ale APL, a fost creat **Serviciul de suport al operatorilor mici de alimentare cu apă și sanitație a CALM, (serviciul SOMAS)**. **Serviciul SOMAS vine să suplinească vidul format de-a lungul timpului și va servi drept platformă pentru consolidarea capacităților APL și ale operatorilor serviciilor de apă și sanitație din mediul rural. Serviciul APĂ SAN va face parte din domeniul integral al Centrului de expertiză, asistență și instruire (CEAI) din cadrul Secretariatului CALM. Astfel, începând cu data de 01 iulie 2017, atât APL, cât și operatorii serviciilor de apă și sanitație din mediul rural se pot adresa pentru a beneficia de tot spectrul de servicii acordat de SOMAS.**

Ce este SOMAS?

□ Serviciul de suport al operatorilor mici de alimentare cu apă și sanitație al CALM reprezintă totalitatea atât a resurselor de expertiză asistență și instruire, cât și a datelor sistematizate, concentrate într-un serviciu unic destinat îmbunătățirii calității prestării serviciilor de apă și sanitație de către operatorii mici din zonele rurale și orașe mici.

□ Serviciul SOMAS va fi parte a Centrului de Expertiză, Asistență și Instruire (CEAI) din cadrul Secretariatului CALM.

Misiunea

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) urmărește un obiectiv fundamental de consolidare instituțională și a capacităților APL prin intermediul a trei dimensiuni principale:

□ Consolidarea structurilor organizatorice și a procesului decizional intern (CALM Consiliu, Birou Executiv, Comitete, Rețele și filiale regionale)

□ Consolidarea participării CALM și contribuția reală la procesul de politică națională (la nivel de guvern, parlament, comisii parlamentare, grupuri de lucru în cadrul ministerelor de resort și agențiilor de stat, la nivel internațional, atât în Moldova, cât și în străinătate)

□ Perfecționarea abilităților CALM în consolidarea capacităților APL din Moldova, inclusiv în domenii noi de reformă, printr-o varietate de eforturi cuprinzătoare în cadrul serviciilor CALM, capacităților de expertiză și de cunoștințe

Destinația serviciului

Serviciul APĂ SAN, ca parte a CEAI, este destinat primirii, sistematizării și analizei solicitărilor serviciilor de consultanță, identificării căii optime de prestare a serviciului, prestarea acestuia și evidența solicitărilor și serviciilor acordate.

Serviciul APĂ SAN are ca obiectiv general susținerea și consolidarea capacităților APL și operatorilor serviciilor de apă din mediul rural.

Obiective specifice ale serviciului

✓ Elaborarea, stabilirea și dezvoltarea unui mecanism de asistență complex pentru APL și operatorii din mediul rural în domeniul aprovizionării cu apă;

✓ Consolidarea capacităților instituționale, administrative, financiare, economice etc. ale autorităților publice locale

și prestatorilor de servicii din domeniul aprovizionării cu apă din mediul rural;

✓ Diversificarea și consolidarea asistenței și serviciilor CALM acordate APL și comunităților locale, în special în domeniul aprovizionării cu apă;

✓ Identificarea problemelor și impedimentelor în activitatea APL și operatorilor din mediul rural, în vederea elaborării și promovării unor măsuri concrete de ordin legislativ/normativ, metodologic, informativ și/sau instructiv necesare;

✓ Crearea și menținerea unei platforme permanente de comunicare, schimb de informație/experiență și promovare a drepturilor și intereselor sale specifice, pentru prestatorii/operatorii serviciilor mici de alimentare cu apă, în special a celor din mediul rural.

Scopurile serviciului

• Crearea unui centru unic de recepționare și prelucrare a solicitărilor de acordare a serviciilor de consultanță pentru operatorii mici din zonele rurale;

• Crearea, menținerea și dezvoltarea platformelor de comunicare și schimb de experiență și bune practici atât între operatorii mici, cât și între APL;

• Crearea mecanismului de suport ad-hoc pentru probleme cu care se confruntă comunitățile locale în activitățile de zi cu zi;

• Consolidarea capacităților autorităților locale și operatorilor mici pe termen mai lung, inclusiv celor personale, instituționale, de sistem, de politici la nivel local și central;

• Consolidarea Serviciilor CALM prestate APL și în special în domeniul de aprovizionare cu apă;

• Crearea, menținerea și dezvoltarea bazelor de date și altor resurse informaționale pe domeniu;

• Evidența statistică și analitică privind solicitările de asistență și soluționarea acestora.

Serviciul are următoarele sarcini:

• Asigurarea recepționării, înregistrării și prelucrării tuturor informațiilor privind necesitățile de asistență planificată sau ad-hoc, primite prin mesajele fax, mesajelor SMS și MMS, telefonic, email, în cadrul seminarelor și meselor rotunde, prin intermediul platformei de schimb de experiență (forum) creat, chestionare, alte tipuri de solicitări de asistență;

• Identificarea soluției optime de prestare a serviciului, prestarea serviciului și evidența informației cu privire la rezultatele prestării serviciului;

• Asigurarea cu resurse informaționale și consultanță pentru: inventarierea, evidența, planificarea intervențiilor și dezvoltarea sistemelor de aprovizionare cu apă și sanitație.

• Asigurarea interacțiunii informaționale cu sistemele informaționale de stat, departamentale, teritoriale;

Beneficiari cheie a Serviciului

□ Autoritățile Publice Locale nivel I (Primari, consilieri locali, contabili, ingineri funciari, etc.);

□ Operatorii mici (rurali);

□ Personalul tehnic și administrativ al operatorilor mici;

□ Beneficiari indirecti: Consumatorii de apă și sanitație.

Principiul Serviciului

Serviciul APĂ SAN trebuie să asigure executarea atât a funcțiilor de bază ale Serviciului, cât și a funcțiilor specifice, determinate de destinația sistemului, care sunt grupate pe domenii funcționale specializate.

Domeniile de prestare a serviciilor SOMAS

□ Cadrul legal și aspecte juridice;

□ Organizarea și administrarea serviciilor de aprovizionare cu apă;

□ Finanțarea, atragerea de investiții și fundamentarea economică;

□ Analiza și diagnosticul sistemului de aprovizionare cu apă;

□ Tariful (cu implicații de ordin financiar, managerial, tehnic și de luare a deciziei/aprobare);

□ Relația APL-operator;

□ Relația APL – consumatori;

□ Relația operator – consumatori;

□ Asigurarea și monitorizarea calității apei;

□ Aspecte tehnice și de administrare a sistemelor de aprovizionare cu apă;

□ Instruirea și consultarea personalului operatorului;

□ Reprezentarea operatorilor mici la nivel național.

Contacte

Str. Columna 106A, Chișinău, Republica Moldova
Tel: +(37322) 22-35-09, Fax: +(37322) 22-35-29, mob. 079588547; mob. 079367362; e-mail: info@calm.md; alexandru.morcov@calm.md Internet: www.calm.md

Crearea serviciului SOMAS a fost posibilă datorită suportului: Proiectul Elveției de Apă și Sanitație în Moldova (ApaSan), finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC), cofinanțat de Cooperarea Austriacă pentru Dezvoltare (ADC) și implementat de Filiala din Moldova a Fundației SKAT.